

Emerging Agency

Agency onder jongeren in Katete, Zambia

Katja Laurien Veen 10035397

Universiteit van Amsterdam

Yatun Sastramidjaja

21-6-2013

Voorwoord

Deze bachelorscriptie is te danken aan de medewerking van verschillende mensen aan die ik graag dit voorwoord wil toewijden. In eerste instantie wil ik graag mijn scriptiebegeleider Yatun bedanken voor haar goede begeleiding en haar constructieve tips. Ik ben haar met name dankbaar voor de tijd die zij heeft gestoken in het “ontkronkelen” van de vele warre gedachten in mijn hoofd tijdens het schrijven van het onderzoeksvoorstel. Zonder haar creatieve ideeën en de vele artikelen die betrekking hadden op mijn thema was mijn scriptie ongetwijfeld minder soepel verlopen.

Daarnaast wil ik graag de respondenten in Katete ervoor bedanken dat zij zich voor mij open hebben gesteld en waardevolle informatie met mij hebben gedeeld. Vooral wil ik mij echter bij hen ervoor bedanken dat zij mij ook hun vriendschap hebben aangeboden. Dankzij hen is de tijd in Katete voor mij een onvergetelijke periode in mijn leven geworden, waardoor de periode van het schrijven van mijn scriptie niet verbonden gaat met negatieve gevoelens van stress en wanhoop, maar met een warm gevoel van vreugde en vriendschap. Zikomo kwambiri!

Bovendien wil ik ook graag mijn ouders bedanken voor het lezen van de conceptversie van mijn scriptie en hun feedback. Het feit dat mijn vader tijdens mijn gehele studieperiode mijn essays heeft gelezen en mijn Nederlands heeft verbeterd heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat dit een leesbaar stuk is geworden en dat het germanisme beperkt is gebleven.

Last but not least wil ik natuurlijk mijn stiefmoeder Tasila bedanken dat zij mij zes weken in haar huis in Katete heeft opgenomen en dat zij voordat ik überhaupt in Katete was al is begonnen met netwerken. Dankzij haar heb ik erg waardevolle respondenten leren kennen, onder wie ook haar ontzettend leuke neven en nichten met die ik in deze periode het huis en zelfs de kamer heb gedeeld.

Voor iedereen die deze bachelorscriptie leest is het dus van belang om in het achterhoofd te houden dat dit niet enkel een product is van mijn eigen kunnen, maar dat vele anderen ertoe hebben bijgedragen!

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de *agency* van de jeugd in Katete, een kleine stad in het oosten van Zambia. Vanuit veel wetenschappelijke literatuur wordt er nog steeds gedacht dat jongeren uit derdewereldlanden in de niet-urbane regio's vrijwel geen zelfstandige beslissingen maken, maar dat deze met name door de familie, de samenleving en de cultuur bepaald worden. Uit dit onderzoek komt echter naar voren dat de *agency* van de jongeren een thema is dat momenteel in opkomst is. Dit blijkt uit het feit dat jongeren steeds meer autonomen beslissingen kunnen maken en minder afhankelijk zijn van hun ouders en hun tradities. Dit neemt echter niet weg dat jongeren nog steeds tot op bepaalde hoogte beperkt worden. De toegenomen *agency* van de jeugd staat in relatie tot de mondialisering, zoals media, formele educatie en mensenrechten. Hierdoor zijn de tradities steeds meer aan het afbrokkelen, waardoor de jongeren steeds minder culturele richtlijnen hebben. Dit uit zich ook in het feit dat jongeren steeds meer vrijheid hebben om risicogedrag te vertonen waardoor de *agency* van de jeugd voor velen een negatieve connotatie krijgt en niet door alle jongeren even positief gewaardeerd wordt.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Theoretisch kader.....	6
2.1. Agency.....	6
2.2. Beck's risicomaatschappij.....	6
2.3. Arnett's Emerging Adulthood.....	7
2.4. Emerging Adulthood in verschillende culturen.....	8
2.5. Invloed van de mondialisering.....	9
2.6. Context in Zambia.....	11
2.7. Belevingswereld van de jongeren.....	12
3. Interdisciplinariteit.....	13
4. Probleemstelling.....	14
4.1. Doelstelling.....	14
4.2. Hoofd- en deelvragen.....	14
4.3. Wetenschappelijke relevantie.....	15
4.4. Maatschappelijke relevantie.....	16
4.5. Ethische bezwaren.....	16
5. Methode.....	18
5.1. Onderzoekstrategie.....	18
5.2. Design.....	18
5.3. Onderzoeksmethode.....	18
5.4. Doelgroep.....	19
6. Resultaten.....	20
6.1. Emerging adulthood.....	23
6.2. Mondialisering.....	25
6.3. Structure vs. Agency ten aanzien van het beroepsleven.....	29
6.4. Structure vs. Agency ten aan van het liefdesleven.....	31
6.5. Risicogedrag.....	38
6.6. Evaluatie van agency	41
7. Conclusie.....	43
8. Discussie.....	45
9. Reflectie	47
10. Literatuurlijst.....	49
11. Bijlage: Onderzoeksinstrument.....	51

1. Inleiding

De manier waarop er in de loop der eeuwen naar kinderen en de kindertijd wordt gekeken is erg veranderd. Voor de 18e eeuw werden kinderen over het algemeen behandeld als een miniatuurversie van volwassenen (Ariès, 1965; aangehaald in Lightfoot, Cole & Cole, 2009). Gedurende de 18e en de 19e eeuw is de perceptie van kinderen veranderd als gevolg van de Industriële Revolutie. Men begon in toenemende mate kinderen te onderscheiden van volwassenen. Kinderen kregen een andere status binnen de samenleving en werden als *kinderen* behandeld (Stearns, 2006). De kindertijd werd opgedeeld in verschillende fasen. In deze fasen verschillen kinderen op het cognitieve, fysieke, sociale en emotionele domein van elkaar. Grofweg worden de fasen onderverdeeld in de babyperiode (0-2,5), de vroege kindertijd (2,5-6), de midden kindertijd (6-12) en de adolescentie (12-18). Deze perioden worden universeel geacht binnen de Westerse culturen. Na de adolescentie worden jongeren over het algemeen als volwassenen beschouwd (Lightfoot et al., 2009).

In de geïndustrialiseerde samenlevingen komen veel jongeren echter in een periode terecht die losstaat van zowel de kinderperiode als ook de volwassenenperiode. Deze periode vindt plaats tussen 18 en 25 jaar en wordt de *emerging adulthood* (EA) genoemd. De theorie van EA werd ontwikkeld door de psycholoog Jeffrey Jensen Arnett. Volgens hem genieten jongeren in deze periode meer vrijheid en autonomie dan adolescenten, maar hebben nog niet de vaste verplichtingen van volwassenen, zoals een vaste baan, een echtgenoot en kinderen. Jongeren benutten deze periode om nog verder te experimenteren met hun identiteit, voordat ze deze verplichtingen aangaan (Arnett, 2004).

Kinderen en jongeren in traditionele samenlevingen daarentegen worden nog steeds vaak als een miniatuurversie van volwassenen gezien, met name in de lagere sociale klassen. Zij worden van begin af aan betrokken bij de wereld van de volwassenen, waardoor er geen sprake is van duidelijk afgebakende leeftijdsfasen zoals deze in geïndustrialiseerde landen bekend zijn (Drews, 2012). Daarnaast zijn jongeren in traditionele samenlevingen vaak erg afhankelijk van volwassenen en genieten zij weinig autonomie. Dit hoeft echter niet te betekenen dat jongeren niet alsnog een bepaalde mate van vrijheid en autonomie ervaren binnen de structuren van hun samenleving (Christiansen, Utas & Vigh, 2006).

Arnett (2011) geeft aan dat er wellicht sprake is van een andere soort EA in verschillende culturen. Vroeger dacht men dat adolescentie enkel voortkomt in Westerse landen, tegenwoordig weet men dat adolescentie in elke samenleving voorkomt, maar dat dit

zich overal anders manifesteert. Dit zou ook het geval kunnen zijn voor EA. Dit onderzoek is bedoelt om aan te tonen in hoeverre er elementen van EA terug te vinden zijn bij jongeren uit een niet-Westerse samenleving, namelijk Zambia. In dit onderzoek ligt de nadruk op de *agency* van jongeren, wat een belangrijk kenmerk is van *emerging adults*. Met *agency* wordt de autonomie en de keuzevrijheid van de jongeren bedoeld. Dit begrip wordt in de volgende paragraaf nader uitgelegd. Dit onderzoek toont aan hoe jongeren zichzelf binnen de samenleving positioneren en hoe zij zelf hun *agency* ervaren en beoordelen. Tevens werd onderzocht of de mate van *agency* in samenhang staat tot de mondiale invloeden en of er sprake is van eventuele fragmentatie van tradities. Om tot deze informatie te komen heeft er participerende observatie plaatsgevonden en zijn er *focus groups* georganiseerd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in Katete, een kleine stad in het oosten van Zambia.

2. Theoretisch kader

2.1 Agency

Binnen de theorie van EA (*emerging adulthood*) spelen verschillende criteria een rol, waarvan *agency* een belangrijk onderdeel is. *Agency* is een concept dat vanuit verschillende disciplines geanalyseerd kan worden en derhalve verschillend gedefinieerd wordt. Grofweg kan men stellen dat *agency* verwijst naar het gevoel van verantwoordelijkheid voor het eigen leven, het geloof dat men controle heeft over zijn of haar eigen beslissingen, dat men verantwoordelijk is voor de uitkomsten van deze autonome beslissingen en de overtuiging dat men de hindernissen kan overkomen die mogelijk de autonoom gekozen levensloop zouden kunnen verhinderen (Schwartz, Côté & Arnett, 2005). Daarnaast wordt *agency* binnen de periode van EA aangeduid door de mate van exploratie die jongeren vertonen bij het zoeken naar hun identiteit (Arnett, 2010).

Er is gekozen om naar *agency* onder jongeren te kijken vanuit een sociologisch perspectief, een cultureel-psychologisch perspectief en een antropologisch perspectief om op deze manier een goed overzicht te krijgen wat de verschillende disciplines wetenschappelijk hebben bijgedragen aan dit onderwerp. Tegelijkertijd wordt er ook aandacht besteed aan de tekortkomingen van de theorieën. Door het concept vanuit verschillende disciplines te benaderen en deze met elkaar te integreren ontstaat een relevantere kijk hierop, omdat er een completer beeld gecreëerd wordt. De tekortkomingen van de ene discipline worden op deze manier aangevuld met de informatie uit een andere discipline.

2.2 Beck's risicomaatschappij

De sociologische benadering van *agency* kan men terugvinden in de theorie van Ulrich Beck (1986) over de 'risicomaatschappij', waarmee Beck de moderne, geïndustrialiseerde samenlevingen bedoelt. Volgens hem is er een nieuwe samenleving ontstaan die gekenmerkt wordt door vooruitgang en snelle ontwikkelingen enerzijds en toenemende risico's anderzijds. Met risico doelt Beck enerzijds op milieu gerelateerde risico's, zoals milieuvervuiling en afnemende biodiversiteit. Anderzijds wijst hij op maatschappelijke en sociale risico's, zoals werkloosheid en onzekerheid. De risico's zijn een product van de industriële modernisering en zijn daarmee door mensen zelf gecreëerd. Doordat mensen steeds verder willen moderniseren ontstaan ook steeds meer risico's die hiermee gepaard gaan. In de volgende paragraaf zal uitgelegd worden hoe de toegenomen *agency* risico's voor mensen, met name jongeren, kan creëren.

Volgens Beck (1986) ervaren mensen in de huidige Westerse samenleving meer *agency*, omdat er binnen deze samenlevingen in de afgelopen decennia een proces van toenemende individualisering heeft plaats gevonden. Dit houdt in dat mensen steeds minder handelen volgens de traditionele maatschappelijke normen en waarden. Doordat traditie een minder belangrijke rol speelt in het leven van mensen in geïndustrialiseerde samenlevingen, hebben zij in toenemende mate de mogelijkheid om hun leven zelf in te vullen. Sterker nog, er wordt van mensen verwacht dat zij zelf de leiding nemen over hun leven en het zelf vormgeven. Hierdoor krijgen mensen een steeds ‘ik-gecentreerder wereldbeeld’ (Beck, 1986; p. 217). Het feit dat mensen zelf het heft in handen moeten nemen en verantwoordelijk zijn voor hun leven houdt ook in dat zij verantwoordelijk zijn voor hun falen. Doordat slechte leefomstandigheden steeds meer toegekend worden aan individueel falen, ervaren mensen grote druk om goede keuzes en beslissingen te maken (Beck, 1986).

De toenemende eigen verantwoordelijkheid heeft met name invloed op het leven van adolescenten en jongvolwassenen. Door het toepassen van de theorie van Beck op deze leeftijdsgroep wezen tal van wetenschappers (bvb. Hurrelman 1988, 1989; Gaiser & Muller 1989; Zinneker 1990; Heinz 1990, 1991) op een sociaal geconstrueerde verlenging van de jeugdfase en introduceerden deze de term ‘post-adolescentie’. Volgens deze onderzoekers hebben sociale structuren, zoals de fragmentatie van traditionele normen en waarden, bijgedragen aan een verlengde adolescentiefase binnen moderne samenlevingen. Doordat het leven van mensen steeds minder door sociale regels en normen bepaald worden, hebben jongeren na de adolescentie meer tijd nodig om de juiste beslissingen te maken omtrent hun toekomst. Met andere woorden, de toegenomen mate van *agency* heeft bijgedragen aan deze verlenging. Deze bevindingen komen sterk overeen met het concept van EA. Echter, wordt het concept van ‘post-adolescentie’ meer vanuit de sociologische invalshoek benaderd en wordt EA vanuit de ontwikkelingspsychologische invalshoek benaderd (Bynner, 2005).

2.3 Arnett's Emerging adulthood

De theorie van EA heeft betrekking op de verlengde transitie van adolescentie naar volwassenheid die jongeren tussen de 18 en 25 in Westerse landen ervaren. De periode van EA onderscheidt zich op grond van vijf kenmerken van andere leeftijdsperioden. In eerste instantie is er sprake van een grote mate van identiteitsexploratie. Jongeren experimenteren met name op het gebied van de liefde en het werk voordat zij vaste verplichtingen op deze gebieden aangaan. Ten tweede wordt EA gekenmerkt als een periode van instabiliteit die

teweeg wordt gebracht door de exploraties. Deze instabiliteit kan in de ergste gevallen tot identiteitscrissen en depressies leiden. Ten derde is EA een periode waarin jongeren erg op zichzelf zijn gericht en sterke behoefte hebben aan het maken van autonome keuzes. Ten vierde hebben *emerging adults* vaak het gevoel tussen adolescentie en volwassenheid in te zitten en in een periode van transitie te zijn. Tenslotte ervaren jongeren dat zij veel mogelijkheden hebben die nog open staan. Hierdoor ontstaan gevoelens van hoop en grote verwachtingen, waardoor men kan stellen dat deze jongeren relatief optimistisch zijn (Arnett, 2004).

Arnett conceptualiseert EA als een psychologische ontwikkelingsfase die zich duidelijk onderscheidt van de adolescentenfase en de volwassenheid. Deze fase wordt gekenmerkt door een hoge mate van *agency* (Arnett, 2004). De beslissingen die jongeren maken zijn weinig beïnvloedt door de heersende sociale normen en waarden, wat bijdraagt aan hun *agency*. Het feit dat jongeren vrij los staan van sociale regels draagt ertoe bij dat jongeren een grotere kans hebben om risicogedrag te vertonen. Risicogedrag kan op verschillende manieren geuit worden, maar onder de jongeren houdt dit voornamelijk drugsgebruik, onveilige seks en riskant gedrag in het verkeer in. Dit gedrag wordt tweemaal gebracht door de exploratiedrang van jongeren, die geuit kan worden aangezien zij nog geen vaststaande verplichtingen hebben (Arnett, 2000). Het toenemende risicogedrag en de mogelijke identiteitscrisis die gepaard gaan met EA zou men als voorbeelden kunnen zien van de risico's die ontstaan op grond van de modernisering zoals deze in de theorie van Beck omschreven werden. Dit houdt in dat deze risico's, evenals de bijbehorende *agency*, enkel in geïndustrialiseerde, Westerse landen zouden voorkomen. Met name vanuit de antropologische visie is hier kritiek op gekomen. In de volgende paragraaf zal EA meer vanuit een cultureel perspectief benaderd worden.

2.4 *Emerging adulthood in verschillende culturen*

Uit de inleiding is duidelijk geworden dat de manier waarop jongeren hun kindertijd beleven verschillen per cultuur. Dit heeft ervoor gezorgd dat theorieën zoals EA bekritiseerd zijn, met name door antropologen. Voornamelijk het feit dat Arnett EA als een ontwikkelingsfase ziet heeft voor kritiek gezorgd. Volgens critici kan men deze levensfase, net als alle andere levensfasen, niet als een natuurlijk gegeven zien, aangezien het in verschillende culturen verschillend benaderd wordt en het overall een andere betekenis heeft. Wat jeugd betekent en

hoe het vorm gegeven wordt is afhankelijk van de cultuur en de samenleving waarin jongeren leven (Christiansen et al., 2006).

Arnett (2010) is het gedeeltelijk eens met deze kritiek en stelt dat EA voornamelijk een concept is dat in individualistische samenlevingen voorkomt. Binnen deze samenlevingen wordt de onafhankelijkheid van het individu bevorderd. Autonomie, individuele uniekheid en zelfexpressie worden binnen deze culturen over het algemeen sterk gewaardeerd. Tegenover deze samenlevingen staan de collectivistische samenlevingen. Binnen deze samenlevingsvormen wordt de interdependentie tussen de verschillende individuen bevorderd. Gehoorzaamheid en conformiteit worden gewaardeerd en het afwijken van culturele verwachtingen wordt ontmoedigd. Vanuit dit culturele perspectief gezien speelt de cultuur waarin iemand geboren is een grote rol in het al dan niet ervaren van *agency*. Tegenwoordig is het echter op grond van de mondialisering steeds lastiger om in dergelijke dichotome termen samenlevingen van elkaar te onderscheiden, zoals in het volgende deel duidelijk zal worden.

2.5 Invloed van de mondialisering

Het afbakenen van collectivistische en individualistische samenlevingen is de afgelopen decennia steeds moeilijker geworden op grond van de toenemende mondialisering (Arnett, 2002; Beck & Beck-Gernsheim, 2009). Hierdoor gaan culturen steeds meer in elkaar overlopen wat ertoe kan leiden dat de traditionele culturen steeds meer kenmerken overnemen van Westerse culturen. Dit heeft ermee te maken dat voornamelijk de normen en waarden van Westerse culturen vertegenwoordigd worden in de media, zoals muziek, films, televisie en internet. Met name in urbane gebieden is er sprake van een verschuiving van traditionele normen naar Westerse normen. Deze worden voornamelijk door de jongere generatie omarmd. Dit heeft in enkele gebieden tot ongenoegen geleid vanuit de oudere generaties. Zij beschouwen deze invloeden vaak als negatief omdat het volgens hen tot drugsmisbruik en buitenechtelijke zwangerschappen leidt. De invloed van mondialisering op traditionele culturen kan dus tot culturele fragmentatie en botsingen tussen generaties leiden (Arnett, 2002).

De Westerse invloeden kunnen ook op andere manieren een negatieve invloed hebben op het leven van de jongeren in niet-Westerse landen. Zoals Beck (1986) al stelde, kan de modernisering ertoe leiden dat men geen voorgeschreven pad meer hoeft te volgen welke door de tradities bepaald wordt. Dit kan volgens tal van antropologen tot psychologische

gevolgen bij jongeren leiden die in snel ontwikkelende culturen leven, doordat zij een spanning voelen tussen het moderne en de tradities (Bucholtz, 2002). De toenemende mondialisering kan onder jongeren ook tot frustratie leiden, omdat deze via de media geconfronteerd worden met de met het feit dat leeftijdsgenoten in andere delen van de wereld meer materiële welvaart en vrijheid genieten dan zij zelf. Hierdoor wordt hen de mondiale sociale ongelijkheid pijnlijk bewust en vergelijken zij hun leven met het leven van de mensen die zij op tv zien en de toeristen die hun land komen bezoeken (Beck & Beck-Gernsheim, 2009). Dit kan tot het gevoel van “subjectieve deprivatie” leiden, wat onder omstandigheden tot crimineel gedrag kan leiden. Dit gebeurt doordat mensen in een samenleving wonen waar men via de media goederen en diensten ziet die het merendeel van de samenleving zich echter niet kan veroorloven. Mensen kunnen zich hierdoor gefrustreerd voelen omdat zij het idee hebben niet te kunnen voldoen aan de wensen van de maatschappij doordat ze niet de gewenste status en materiële welvaart hebben. Een mogelijk gevolg hiervan is dat zij ervoor kiezen om deze status en materiële welvaart te verkrijgen via criminele activiteiten (Passas, 1999).

Dit betekent echter niet dat deze jongeren per definitie lijden onder de snelle ontwikkelingen, aangezien zij zelf vaak de *agents* zijn, die hun eigen draai aan de nieuwe ontwikkelingen geven (Bucholtz, 2002). Uit het onderzoek van Gable (2000) in Guinea Bissau wordt duidelijk dat jongeren vaak de uitdragers zijn van ‘moderne’ normen en waarden. Hij beschrijft de jongeren van de ‘Cultural Club’ die actief proberen de tradities die volgens hen geen toegevoegde waarde hebben teniet te doen. Volgens de auteur staat Guinea Bissau bekend als een gerontocratisch land, wat betekent dat alle autoriteiten aan de ouderen toekomen. Binnen de tweedeling tussen individualistische en collectivistische samenlevingen, zoals deze in het voorgaande stuk beschreven werden, zou men Guinea Bissau dus tot een collectivistische samenleving rekenen. Desondanks komt het blijkbaar voor dat jongeren in zogenaamde collectivistische landen zich niet per definitie altijd conformeren aan de sociale regels van de samenleving. Hieruit blijkt dat de scheidslijn tussen individualistische en collectivistische landen niet zo scherp te trekken is. Daarnaast is dit een duidelijk voorbeeld van een kleine groep jongeren die actief proberen de cultuur in hun samenleving naar eigen smaak vorm te geven. Mondialisering hoeft dus niet per definitie tot frustratie en probleemgedrag te leiden, maar kan voor sommige jongeren een inspirerende werking hebben. Hoe de invloed van de mondialisering ervaren en uitgedragen wordt hangt sterk af van de individuen in de samenleving en hun *agency*. Deze *agency* van het individu is

enerzijds afhankelijk van het individu, maar staat ook in samenspel met de culturele achtergrond van het individu (Bucholtz, 2002), zoals ook duidelijk wordt uit een quote van Liechty (1995, p. 194): *“Thus, the experience of modernity is not a derivative experience; it is never simply a reliving of someone else’s life, or the enactment of some commoditized script. Rather, it grows out of the particularities of person and place, culture and history, as these converge with larger, ultimately global, political and cultural economies.”*

Zoals al duidelijk is geworden zijn het met name de jongeren die vatbaar zijn voor de invloeden van de mondialisering, omdat zij geneigd zijn om de Westerse opvattingen aan te nemen. Dit heeft ermee te maken dat zij over het algemeen erg nieuwsgierig zijn en toegang zoeken tot Westerse media (Arnett, 2002). De informatie die voortkomt uit de media is gedeeltelijk ook relevant voor de toekomst van de jongeren, omdat deze kan bijdragen aan hun identiteitsvorming. De toenemende mondialisering kan dus een cruciale rol spelen in de identiteitsvorming van jongeren in traditionele samenlevingen. Door deze uitgebreidere exploratie in de identiteitsvorming kan dit leiden tot EA. De toenemende mondialisering kan dus bijdragen aan de opkomst van EA in niet-Westerse landen. Volgens Arnett (2002) is een goede economische positie echter een belangrijke voorwaarde voor jongeren om kenmerken van EA te kunnen vertonen. Zambia staat over het algemeen bekend als een ontwikkelingsland, maar ook hier heeft de toegenomen mondialisering zijn sporen achtergelaten. De huidige situatie in Zambia zal in het volgende deel toegelicht worden.

2.6 Context in Zambia

Zambia is in 1964 onafhankelijk verklaard en heeft sindsdien te kampen gehad met armoede en ziektes. De economische, sociale en politieke context in Zambia is de afgelopen jaren echter sterk veranderd. Zambia geldt als een van de snelst groeiende economieën in Afrika en sinds 1991 heerst er in Zambia een democratie met een meerpartijensysteem. Deze economische en politieke transformaties hebben ertoe geleid dat de sociale context eveneens is veranderd (Hansen, 2008; 2005). Volgens Hansen (2008;2005) hebben deze transformaties over het algemeen ook tot een sterkere sociale ongelijkheid geleid.

Traditioneel zijn jongeren in Zambia afhankelijk van volwassenen en ervaren zij naar eigen zeggen weinig vrijheid. Aan de andere kant krijgen jongeren in Zambia al snel verantwoordelijkheden, zoals het zorgen voor familieleden en het uitvoeren van huishoudelijke taken. Hansen (2008) heeft onderzoek gedaan naar de *agency* van jongeren in de hoofdstad Lusaka. Uit haar onderzoek blijkt dat de veranderde sociale context terug te zien

is bij de jongeren in de stad. Zij stellen zich minder afhankelijk op van de volwassenen en nemen steeds vaker het heft in eigen hand. Jongeren tarten sommige traditionele normen en waarden en werken er actief aan om een verschil te maken voor zichzelf en voor anderen. Over het algemeen zijn het echter de welvarende jongeren die dit gedrag vertonen.

Hieruit blijkt dat de situatie in Lusaka aan het veranderen is en dat er niet meer zo gemakkelijk verondersteld kan worden dat jongeren uit traditionele samenlevingen geen *agency* ervaren. Uit dit voorbeeld wordt duidelijk dat er niet simpelweg naar de cultuur of de maatschappelijke structuren verwezen kan worden om te achterhalen hoe jongeren *agency* ervaren. Hiervoor is het van belang om de jongeren zelf aan het woord te laten en te achterhalen welke rol traditie, cultuur en maatschappelijke factoren spelen in hun belevenis van *agency*.

2.7 Belevingswereld van de jongeren

Uit bovenstaande komt naar voren dat er sprake is van een veranderende context in Zambia en dat dit het moeilijk maakt om jongeren op basis van universele, structureel-maatschappelijke of culturele gronden te onderzoeken. De belevingswerelden van jongeren uit verschillende samenlevingen vloeien steeds meer in elkaar over en bovendien verschillen de belevingswerelden van jongeren binnen een samenleving steeds meer van elkaar. Om de *agency* van jongeren te kunnen onderzoeken is het dus van belang om niet te sterk de nadruk te leggen op een objectieve kijk op maatschappelijke en culturele factoren. Dit zou als gevolg kunnen hebben dat er weinig aandacht besteed wordt aan de specifieke praktijken van jongeren die uiting geven aan hun *agency* en die op grond hiervan zelf bijdragen aan de constructie van sociale en culturele vormen. Om te kunnen bepalen in hoeverre jongeren *agency* ervaren zal er dus meer nadruk gelegd worden op de subjectieve kijk van de jongeren zelf. Deze antropologische visie op de *agency* van jongeren heeft met name in een context waar er sprake is van toenemende mondialisering en vervaging van culturele normen een toegevoegde waarde (Bucholtz, 2002).

3. Interdisciplinariteit

Dit onderzoek wordt op een interdisciplinaire manier benaderd, omdat de *agency* van jongeren een erg complex thema is dat vanuit verschillende perspectieven verklaard kan worden. De inzichten die vanuit deze disciplines gegenereerd zijn hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de wetenschap, echter hebben deze inzichten ook hun tekortkomingen, juist omdat het concept te sterk vanuit een bepaalde discipline benaderd wordt. In dit geval is er vanuit de psychologie te veel nadruk gelegd op *agency* als verschijnsel van de ontwikkelingsfase van EA. Hierbij wordt er weinig aandacht besteed aan culturen waarin deze ontwikkelingsfase niet voorkomt. Vanuit het sociologische en culturele perspectief wordt er te veel nadruk gelegd op *agency* als een product van de samenleving of de cultuur. De antropologische benadering legt juist nadruk op het verklaren van *agency* vanuit de belevingswereld van de jongeren zelf. Om tot een inzicht te komen wat een bijdrage kan leveren aan al deze perspectieven heb ik er voor gekozen om dit onderzoek zo vorm te geven dat ik de *agency* van jongeren toets door gebruik te maken van de criteria die volgens de ontwikkelingspsychologie deel uitmaken van deze fase. Daarnaast wordt er echter ook rekening gehouden met de sociale en culturele normen en waarden en wordt er getracht te achterhalen welke rol deze factoren spelen in de *agency* van jongeren. Uiteindelijk is dit onderzoek echter gebaseerd op de manier waarop jongeren zelf aangeven *agency* te ervaren.

4. Probleemstelling

4.1. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om aan te tonen in hoeverre jongeren een gevoel van *agency* ervaren. Dit impliceert dat er ook gekeken werd naar de structuren die jongeren weerhouden hun *agency* te kunnen uiten. Door dit te achterhalen wordt de mate van EA onder jongeren in Katete in kaart gebracht. Er is niet alleen aandacht besteed aan de mate van *agency* die jongeren ervaren, maar ook hoe jongeren over deze *agency* oordelen en hoe de huidige mate van *agency* volgens de jongeren ontstaan is. Hiervoor werd er aandacht besteed aan de rol van de mondiale invloeden in de mate van *agency* die de jongeren ervaren. Met dit onderzoek wordt aangetoond hoe de *agency* van jongeren in een kleine stad in Zambia geconstrueerd en ervaren wordt.

Dit onderzoek werd in Katete uitgevoerd, omdat er tot op heden enkel in Lusaka recent onderzoek is gedaan naar de *agency* van jongeren in deze tijden van toenemende mondialisering. Als hoofdstad zijnde is Lusaka veel sterker beïnvloed door de mondialisering en kunnen de conclusies niet vergeleken worden met de situatie van jongeren in minder urbane gebieden.

4.2. Hoofd- en deelvragen

Om deze aspecten te kunnen beantwoorden luidt de hoofdvraag: *Hoe ervaren jongeren in Katete agency met betrekking tot het vormgeven van hun leven binnen de sociale, economische en culturele structuren van hun omgeving?* De deelvragen richten zich op twee aspecten binnen het concept van EA. Ten eerste werd er gekeken naar het maken van levensbeslissingen binnen het beroeps- en het liefdesleven. Dit zijn beslissingen die elke jongere vroeger of later maakt en die verder niet als afwijkend gezien worden. Als tegenpool werd er daarnaast ook gekeken naar het risicogedrag onder de jongeren. Hierbij werd er gekeken naar risicovolle seksuele praktijken, drugsmisbruik en crimineel gedrag. Om te bepalen in hoeverre jongeren autonome *agents* zijn met betrekking tot deze gedragsvertoningen werd er gekeken naar de onafhankelijkheid, controle, verantwoordelijkheid en mate van exploratie. Daarnaast is er ook aandacht besteed aan de sociale, culturele en economische factoren die de mate van *agency* beperken. Om de hoofdvraag met betrekking tot deze factoren te beantwoorden zijn de volgende deelvragen gehanteerd:

1. *Op basis van welke factoren maken jongeren beslissingen ten aanzien van hun beroeps- en liefdesleven?*

Met deze deelvraag is er achterhaald in hoeverre jongeren *agency* vertonen in het maken van levensbeslissingen. Hiermee is er dus ook nagegaan in hoeverre jongeren juist beperkt worden door economische, sociale en culturele structuren. Er werd ook aandacht besteed aan de mate van exploratie en welke rol deze in hun beroeps- en liefdesleven speelt.

2. *In hoeverre nemen jongeren de vrijheid om risicogedrag te vertonen?*

Met deze deelvraag werd getracht te achterhalen in hoeverre jongeren *agency* hebben in het vertonen van gedrag dat eventueel riskant en sociaal en cultureel niet gewenst is. Er is ook gepoogd te achterhalen wat de redenen hiervoor zijn en hoe deze in relatie staan tot de *agency* van de jongeren.

3. *Hoe ervaren jongeren hun mate van autonomie in vergelijking met voorgaande generaties?*

Deze deelvraag diende te achterhalen of de *agency* recente ontwikkelingen heeft ondergaan en hoe deze volgens de jongeren is geëvolueerd of ontstaan is.

4. *Hoe beoordelen jongeren de mate van hun autonomie?*

Deze vraag diende te achterhalen of er sprake is van eventuele frustraties of wensen omtrent het al dan niet hebben van *agency*. Hierbij is er met name ingegaan op de voor- en nadelen die jongeren ervaren op grond van hun *agency*.

De eerste twee deelvragen hebben met name betrekking op de vraag in hoeverre jongeren het idee hebben autonome *agents* te zijn, terwijl de twee laatste deelvragen meer betrekking hebben op de manier waarop jongeren deze *agency* ervaren.

4.3. Wetenschappelijke relevantie

In wetenschappelijk opzicht is dit onderzoek relevant, omdat het aantoont in hoeverre er sprake is van EA in Katete en hoe jongeren dit ervaren. EA is tot heden alleen in enkele niet-Westerse landen onderzocht, zoals Argentinië, Israël en China (Arnett, 2011). Deze landen zijn echter niet vergelijkbaar met een land als Zambia, omdat deze landen over het algemeen een betere economische positie hebben dan Zambia en verder geïndustrialiseerd zijn. Deze landen lijken dus op deze aspecten meer op Westerse landen dan Zambia. Dit is het eerste onderzoek dat inzichten geeft in de EA onder jongeren in een ontwikkelingsland in Sub-Saharisch Afrika en hoe bepaalde aspecten van EA zich manifesteren in een ruraal gebied van

het land. Gezien de sterk wisselende ervaring van de adolescentie op mondiaal niveau, wordt er met dit onderzoek getoond hoe jongeren in Katete zelf hun *agency* ervaren in deze periode.

Daarnaast brengt dit onderzoek ook verheldering in de rol van mondialisering op de Zambiaanse samenleving in een gebied dat niet sterk geurbaniseerd is. Uit dit onderzoek blijkt in hoeverre jongeren zich met hun eigen tradities en met die van de moderne wereld identificeren. Hierdoor wordt aangetoond hoe jongeren in Katete de mondiale invloeden ervaren en hoe deze hun leven beïnvloeden. Tevens wordt er ook licht geworpen op de relevantie van de dichotomie tussen individualistische en collectivistische samenlevingen.

4.4. Maatschappelijke relevantie

Op maatschappelijk gebied is het onderzoek relevant, omdat het de wensen van jongeren aantoonst omtrent *agency* en hoe zij tegenover hun eigen *agency* staan. Wellicht ondervinden jongeren in Zambia frustratie met betrekking tot de vrijheid om hun eigen levensstijl en identiteit vorm te geven. Daarnaast worden er zowel positieve als ook negatieve gevolgen van *agency* en de toenemende mondialisering aangegeven. Deze informatie is met name van belang voor de mensen die veel in contact staan met de jongeren (zoals werkgevers, ouders, hulpverleners etc.) en voor de oudere generatie over het algemeen. De communicatie tussen de nieuwe en de oude generatie is van oudsher redelijk beperkt, waardoor het lastig is voor de jongeren om zelf met de ouderen over bepaalde kwesties te praten. Door middel van dit onderzoek kunnen ouderen echter meer begrip krijgen voor de situatie van de jongeren. Met name door te achterhalen wat de beweegredenen voor jongeren zijn om risicogedrag te vertonen, kan men tot een beter inzicht komen welke interventies voor jongeren relevant zouden kunnen zijn.

4.5. Ethische bezwaren

Ethische bezwaren kunnen zich voordoen wanneer jongeren op grond van het onderzoek het idee krijgen dat hun cultuur of hun manier van opgroeien wellicht inferieur is aan de Westerse manier van opgroeien. Jongeren zouden hierdoor misschien minder waardering kunnen krijgen voor hun eigen cultuur. Dit hoeft echter niet per definitie het geval te zijn, omdat de manier waarop jongeren in Westerse landen opgroeien ook vaak gepaard gaat met negatieve verschijnselen, zoals identiteitscrisissen en depressies. Dit zou juist weer voor meer waardering van de eigen cultuur kunnen zorgen.

Daarnaast is het ook van belang om de privacy van de respondenten te waarborgen, aangezien Katete redelijk klein is. Het is met name van belang om de informatie die de respondenten met mij delen niet aan de volwassenen, met name niet aan de families van de respondenten, door te vertellen. Voornamelijk de informatie over eventueel risicogedrag of seksualiteit moet vertrouwelijk behandeld worden.

5. Methoden

5.1. Onderzoeksstrategie

Om te achterhalen hoe jongeren de mate van agency ervaren binnen de structuren van hun samenleving werd er gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksstrategie. Er is voor deze strategie gekozen, omdat getracht wordt de belevingswereld van de respondenten te achterhalen. Deze strategie legt de nadruk op het begrijpen en het interpretatief analyseren van de betekenis die mensen zelf geven aan bepaalde aspecten van hun leven. Op deze manier hebben de respondenten de vrijheid om elk aspect dat voor hen persoonlijk van belang is aan te halen. Dit is essentieel voor het begrijpen van de leefwereld van de respondenten (Bryman, 2008).

5.2. Design

Er is gekozen voor een *case-study* design. Dit design wordt gebruikt om een enkele case gedetailleerd en intensief te analyseren (Bryman, 2008). De case in dit geval zijn jongeren in Katete.

5.3. Onderzoeksmethoden

Om de hoofdvraag van dit onderzoek adequaat te kunnen beantwoorden heeft er participerende observatie plaatsgevonden en zijn er *focus groups* georganiseerd. De participerende observatie houdt in dat de onderzoeker intensief deel uitmaakt van het sociale leven van de respondenten. Door deze te observeren en deel uit te maken van de gesprekken tussen de respondenten krijgt de onderzoeker een duidelijker beeld van de aspecten die echt van belang zijn voor respondenten. Wanneer er onduidelijkheden heersen over bepaalde aspecten kan de onderzoeker overgaan op interviews om specifiek op een bepaald thema in te gaan (Bryman, 2008). Er is gekozen voor deze methode binnen dit onderzoek omdat de leefwereld van de respondenten van belang is. De reden hiervoor is in het theoretisch kader al toegelicht en heeft er met name te maken met de veranderende context in Zambia en het feit dat het hierdoor lastig is om jongeren op basis van universele, structureel-maatschappelijke of culturele gronden te onderzoeken. De participerende observatie met de interviews is de leidende methode die aangevuld werd met de *focus groups*. Een *focus group* kan omschreven worden als een interview met meerdere mensen over een specifiek onderwerp. Hierdoor gaan mensen met elkaar in discussie over een bepaald thema. Op grond van deze discussies hebben mensen vaak de neiging om hun standpunt te verklaren, waardoor er een genuanceerder beeld

ontstaat van het onderwerp (Bryman, 2008). Deze methode is als aanvullende methode gekozen om een meer algemeen beeld te krijgen van het onderwerp. Op deze manier kan er gevraagd worden hoe er gedacht wordt over bepaalde onderwerpen in het algemeen. De vragen binnen deze *focus group* hebben dus niet betrekking hebben op het leven van het individu, maar gaan over het leven van de “doorsnee-jongeren” in Katete.

Het voordeel van het gebruiken van twee methodes is dat de bevindingen geverifieerd kunnen worden. Door het uitvoeren van participerende observaties en interviews werd er in eerste instantie onderzocht worden hoe de situatie door het individu ervaren wordt en welke thema's hierbij van belang zijn. Deze thema's en bevindingen zijn in de *focus groups* aangehaald om te achterhalen of deze ervaringen ook door anderen gedeeld worden.

5.4. Doelgroep

De doelgroep die benaderd werd ligt niet tussen een bepaalde leeftijdsrange. Er is ernaar gestreefd om jongeren te interviewen die volgens zichzelf in transitie zijn van adolescent naar volwassene. Deze doelgroep is gekozen om een vergelijking te kunnen maken tussen Westerse '*emerging adults*' en 'postadolescenten'. Om een genuanceerd beeld te kunnen geven van de *agency* die jongeren ervaren is er binnen het onderzoek aangegeven welke jongeren studeren, werken, getrouwd zijn en kinderen hebben. Deze factoren hebben namelijk wellicht invloed op de *agency* die de jongeren ervaren. Om de privacy van de respondenten te waarborgen worden de namen in het onderzoek veranderd.

6. Resultaten

Het onderzoek is uitgevoerd in Katete, een kleine stad in de oostelijke provincie van Zambia. De stad is gebouwd rondom een T-splitsing met drie belangrijke wegen: een weg naar Chipata (de hoofdstad van de Eastern Province; 80 km), een weg naar Lusaka (490 km) en een weg naar Mozambique (50 km). Om deze T-splitsing heen is er een markt gebouwd en enkele winkels, restaurants, bars, nachtclubs en een herberg. Op grond van deze T-splitsing is er redelijk veel verkeer voor zo een kleine stad, met name het aantal vrachtwagens is opmerkelijk. Aangezien de stad behalve de drie belangrijke wegen echter niet veel te bieden heeft (behalve een mooie berglandschap), is er geen sprake van toerisme. Er staat een Nederlands missieziekenhuis in de buurt van de stad waardoor de mensen enigszins bekend zijn met blanken. In die tijd dat ik er ben geweest heb ik echter weinig blanken gezien en ik merkte duidelijk dat het toch wel bijzonder was voor de lokale bevolking om Westerse mensen te zien. Hierdoor heb ik redelijk snel mensen leren kennen en was het niet al te moeilijk om respondenten te werven. Het is echter wel belangrijk om op te merken dat Zambianen over het algemeen redelijk nederig en terughoudend zijn. In combinatie met het feit dat ze daarnaast ook vaak achterdochtig zijn, zijn veel gesprekken redelijk beperkt gebleven. Desondanks zijn er genoeg respondenten die zich voor mij open hebben gesteld en hun belevingswereld met mij hebben gedeeld.

Afbeelding 1: Langs de T-splitsing. Bron: Ten Veen (2013)

De eerste respondenten waren twee neven en een nicht van mijn stiefmoeder bij die ik verbleef. Zij woonden bij haar om haar met het huishouden te helpen. Eén van de neven heeft mij de eerste paar dagen meegenomen naar het dorp en heeft mij aan enkele mensen voorgesteld. Via mijn stiefmoeder ben ik in contact gekomen met een medewerker van een lokale NGO die “Youth Alive” heet. Zijn werk richt zich met name op de jeugd van Katete, waardoor hij mij in eerste instantie veel informatie heeft kunnen geven over de situatie van de jongeren en hij mij ten tweede ook aan jongeren heeft geïntroduceerd en mij heeft geholpen met het organiseren van *focus groups*. Het merendeel van de respondenten heb ik echter op straat leren kennen doordat ik gegroet werd en daar een gesprek uit is ontstaan. In totaal zijn er met tien respondenten interviews afgenomen, waarvan twee vrouwelijke respondenten. Dit betekent echter niet dat ik alleen met deze tien respondenten gesprekken heb gevoerd. Ik heb veel andere gesprekken gevoerd met andere jongeren, maar heb met hen niet alle thema’s kunnen bespreken waardoor de informatie die ik over hen heb beperkt is. Daarnaast hebben er twee *focus groups* plaatsgevonden. De eerste *focus group* kwam spontaan tot stand met in totaal vijf mannelijke jongeren. De tweede groep was georganiseerd met in totaal twaalf jongeren, waarvan vijf vrouwelijke deelnemers.

De leeftijd van de jongeren ligt tussen de 19 en de 35 en de gemiddelde leeftijd ligt ongeveer bij 23 jaar. De sociaaleconomische status van de respondenten is redelijk onduidelijk, hierover wordt dus verder ook geen uitspraken gemaakt. Er zijn in ieder geval geen interviews gehouden met jongeren uit de hogere klassen, aangezien deze vrijwel niet aanwezig zijn in Katete. Over het algemeen leven mensen met hoog financieel kapitaal in grotere steden, waar meer luxe aanwezig is. Het merendeel van de respondenten is nog financieel afhankelijk van de ouders of andere volwassenen. Ongeveer een derde van de respondenten studeert of heeft al gestudeerd en alle anderen zijn nog van plan om later te studeren. Twee van de respondenten heeft de middelbare school nog niet afgemaakt. Enkel één van de respondenten is getrouwd en maar twee van de respondenten heeft een kind. Na deze introductie van de stad en het profiel van de respondenten wil ik graag de resultaten van het onderzoek presenteren.

Afbeelding 2: Typisch straatbeeld langs de wegen. Bron: Ten Veen (2013)

Afbeelding 3: Op de markt. Bron: Auteur (2013)

Afbeelding 4: Het straatbeeld enkele meters van de drukke wegen verwijderd. Bron: Auteur (2013)

6.1. Emerging adulthood ‘op zijn Zambiaans’

Al na korte tijd is redelijk duidelijk geworden dat het leven van de jongeren in Katete verschilt van de voorgaande generaties. Deze verandering is met name toe te schrijven aan het feit dat jongeren meer *agency* ervaren, wat ertoe heeft leidt dat jongeren beginnen kenmerken te vertonen van EA. De manier waarop deze zich uit komt gedeeltelijk overeen met de EA die uit de Westerse landen bekend is. In de komende paragrafen zullen de overeenkomsten en de verschillen nader toegelicht worden.

Ten eerste is tot op bepaalde hoogte sprake van exploratie onder de jongeren. Veel jongeren geven aan verschillende studies te hebben gevolgd en verschillende banen te hebben gehad. Dit wordt duidelijk uit het geval Max (35), de leider van “Youth Alive”. Hij is de oudste van de respondenten die zichzelf nog steeds tot de “youth” telt. Zijn levensverhaal is een goed voorbeeld van de exploratie die onder jongeren kan plaatsvinden. Na zijn middelbare school besloot hij een priesteropleiding te volgen. Dit brak hij na drie jaar af. Daarna begon hij een zaak in Katete waar hij video’s verhuurde aan mensen en later onderdelen van telefoons verkocht. Hij verdiende hier goed geld mee, maar eigenlijk was dit

niet wat hij voor de rest van zijn leven wilde doen. Dus besloot hij de studie “Democratic Leadership” te volgen. Na zijn studie heeft hij een aantal jaar voor twee verschillende NGO’s gewerkt. Daarna besloot hij zijn eigen NGO te stichten. Dit is wat hij momenteel op vrijwilligersbasis doet. Daarnaast is hij weer met een nieuwe opleiding begonnen die zich specifiek richt op de rechten van het kind. Om enigszins inkomen te hebben werkt hij bij een herberg. Voor de meeste jongeren in Zambia heeft de exploratie met verschillende studierichtingen en banen echter niet per definitie te maken met identiteitsexploratie, in veel gevallen heeft het te maken met een tekort aan reguliere banen. Door verschillende opleidingen te volgen hopen de jongeren meer kans te maken op een baan. De exploratie onder de jongeren is dus over het algemeen meer van opportunistische aard.

Ook wat betreft het liefdesleven is er onder jongeren in Katete sprake van exploratie. De meeste jongeren geven aan meerdere partners te hebben gehad. Volgens hen willen ze eerst de “kwaliteiten” van de partner nagaan en de partner goed leren kennen, voordat ze een beslissing maken om deze te huwen. Net zoals in de meeste gevallen in de Westerse wereld komt het erop neer dat de eerste partner vaak niet meteen de toekomstige echtgenoot wordt en dat jongeren verschillende partners hebben totdat ze de “ware” vinden.

Een ander aspect van EA dat onder jongeren in Katete gedeeltelijk aanwezig is, is het gevoel in transitie te zijn. Een voorbeeld hiervan wordt duidelijk uit een gesprek met Richard (24). Hij vertelt dat hij momenteel nog niet aan kinderen toe is, omdat hij een “*young boy*” is. Op de vraag of hij zich over het algemeen als een *young boy* ziet antwoordt hij: “*No, I am an adult, but when it comes to those matters I am still a young boy.*” Andere respondenten geven aan zich nog een kind of “teenager” te voelen, nog een volwassene omdat de leeftijdsgroepen in Zambia zodanig zijn opgedeeld: Van de geboorte tot 18 is men een kind (*child*), van 18 tot 35 is men een jongere (*youth*) en daarna is men pas volwassen. Deze opdeling is tot stand gekomen door het feit dat men pas tot president verkozen kan worden vanaf de leeftijd van 35 jaar. Hierdoor is het idee ontstaan dat mensen die nog niet rijp genoeg zijn om tot president verkozen te kunnen worden, nog steeds jongere zijn. Met name de oudere respondenten geven deze verdeling aan als reden waarom zij zich nog niet geheel volwassen voelen, maar zichzelf niet meer als kind of *teenager* beschouwen.

De jongeren zien zichzelf dus enerzijds niet meer als kinderen of *teenagers*, omdat ze klaar zijn met school, al studeren of zelfs al kinderen hebben, maar rekenen zichzelf niet tot de volwassenen. Naast de leeftijdsgrens is de voornaamste reden voor jongeren om zichzelf

niet als volwassenen te beschouwen de financiële afhankelijkheid van hun ouders. Deze reden wordt met name door de jongere respondenten gegeven. Een ander belangrijk aspect dat hen van de kinderen onderscheidt is dat zij hun eigen beslissingen kunnen maken. Kortom, dat zij *agency* hebben. Richard verklaart het verschil tussen hem en een kind als volgt: *“Well, I have the capacity to know which path is right and which one is wrong. A child does not have that capacity. (...) I can make my own decisions.”*

In veel gevallen wordt deze uitspraak genuanceerd door te stellen dat zij zelf weliswaar de beslissingen nemen, maar dat de wens van de ouders mee weegt in hun beslissingen. Ben (23) zegt: *“I have my part of choosing what to do, but the key issue is that I have to be straight on what my parents are telling me because they have been through different styles of life. So, I have to listen to them and then I try to apply it and I also mix with mine and I will see the progress. And I start to see that I am successful. And why should I neglect it now?”*

In de periode die ik in Katete heb doorgebracht is duidelijk naar voren gekomen dat jongeren inderdaad in toenemende mate *agency* ervaren en naar vrijheid verlangen. Deze vrijheid en de *agency* gaan echter niet in alle gevallen soepel samen met de tradities en kan negatieve gevolgen hebben. Hoe dit volgens de jongeren tot stand is gekomen, hoe deze *agency* geuit wordt en hoe jongeren hierover oordelen zal in de komende paragrafen toegelicht worden.

6.2. Mondialisering

Veel jongeren schrijven de toenemende mate van *agency* toe aan Westerse invloeden, met name de televisie. Het is belangrijk om te weten dat Zambianen vaak over ‘*technology*’ praten om naar mondiale invloeden te verwijzen. Niet alle invloeden zijn dus puur van technologische aard. Deze spelen echter wel een belangrijke rol zoals duidelijk wordt uit de volgende quote van Ben: *“Long time the elders would say: “You are supposed to do this.” or “You are not allowed to do that.” (...) So, today there is nothing like that. Saying “no” just because you are young. Everybody is free now. (...) Our culture is changing. They {de jongeren} are taking the style of this television we are watching now. We didn’t have this in the past. A lot of change came from new technologies developing.”*

Afbeelding 5: De invloeden van de mondialisering schemeren door deze pose van Richard en zijn vriend heen. Bron: Auteur (2013)

Niet alleen de invloed van Westerse televisie heeft invloed gehad op de *agency* van jongeren, maar ook de formele educatie. Volgens jongeren hebben zij meer mogelijkheden om hun eigen keuzes te maken, omdat ze beter opgeleid zijn en dus ook verstandigere keuzes kunnen maken, zoals Chris (22) stelt: *“The culture has changed, you know. Old people they were dull in thinking capacity somehow, because the technology was so low. But now, if we talk about the technology it has gone up, it has gone high. So now people they are able to think very wisely. (...) The youth they are learning more now. Because if we compare to that old generation, it’s not all of them that they are completing school, it is not all of them that are going to school. Some people, they just told their children: “You, you are just going to be a farmer. Just like that.” So, that knowledge, I can say it was very low. But now, children go to school to learn something. So our decisions and their decisions, it is very different.”*

Hieruit blijkt dat jongeren de formele educatie als een “hulpmiddel” zien om serieuzer genomen te worden door de samenleving en dus meer beslissingen te kunnen maken. Uit een andere uitspraak van Chris wordt duidelijk dat de formele educatie er zelfs toe kan leiden dat jongeren tegenwoordig soms zelfs hun ouders op hun plek wijzen, omdat zij meer kennis en wijsheid hebben opgedaan op school. Gezien het feit dat dit echter tegen de Zambiaanse cultuur in gaat, wordt de formele educatie ook gezien als een uitdaging voor de traditionele

cultuur, zoals duidelijk wordt uit de *focus group*: “*So now we are fighting, the thing we are fighting there is between culture and maybe we can talk about education. A lot of these things are coming in because of education. (...) But now with education you are going to say: No no no, it is not about you doing this, but can you know the good part and the bad part of this and then choose and make a decision on your own.*”

Een ander aspect dat volgens de jongeren heeft bijgedragen aan de toenemende *agency* heeft te maken met de opkomst van de mensenrechten, met name de kinderrechten. Eveneens uit de *focus group* komt naar voren: “*I think it is good. Because long time ago, let’s talk about churches, for example, some of the people they were not allowed to go to the different churches. So parents are going to a different church and children go to a different church, they were not allowed. But now, just because of human rights and those that are going to school. Human rights has said: A child has the right to choice whichever nation they are growing up. So, these human rights are protecting the children from harms and they are making their decisions in life.*”

Uit deze citaten wordt duidelijk dat de *agency* van jongeren in relatie staat tot mondiale invloeden en dat de tradities aan het afbrokkelen zijn. Met name doordat het initiatieritueel niet meer plaatsvindt hebben jongeren minder strenge richtlijnen wat betreft hun gedrag en beslissingen. Dit ritueel houdt in dat jongeren omstreeks hun 15^e levensjaar naar de dorpsoudsten werden gestuurd om hier te leren hoe ze zich behoren te gedragen. Deze rituelen vinden steeds minder plaats. Dit is echter niet alleen het gevolg van Westerse invloeden, maar kan in Katete grotendeels toegeschreven worden aan de *agency* van de jeugd zelfs, om precies te zijn aan Max. Hij was met name ontevreden met de gevolgen van het initiatieritueel voor meisjes. De hoofdtak van meisjes tijdens dit ritueel is dat ze leren hoe ze een man in bed moeten bevredigen. Volgens hem is een gevolg hiervan dat veel jonge meisjes het geleerde in de praktijk willen omzetten. Daarnaast is het vaak de taak van een neef van het meisje om haar vaardigheden te toetsen. Dit houdt in dat veel meisjes ongewild zwanger worden en SOA’s oplopen. Max heeft er actief voor gevochten om deze praktijk te beëindigen door met de dorpsbewoners te praten en met een aangifte te dreigen, aangezien seksuele activiteiten onder de 16 illegaal zijn in Zambia. Naar eigen zeggen komt het ritueel in de buurt van Katete nauwelijks meer voor.

Afgezien van het feit dat jongeren over het algemeen meer *agency* hebben op grond van de fragmentatie van de tradities, valt op dat met name de situatie voor meisjes en

Afbeelding 6: In de tijd in Katete is mij opgevallen dat jonge mannen steeds vaker traditionele vrouwentaken overnemen, zoals Ben die op deze foto aan het koken is.
Bron: Auteur (2013)

vrouwen aan het veranderen is. Vrouwen hebben tegenwoordig steeds meer mogelijkheden om te studeren, om te werken, om een eigen partner te kiezen en om het krijgen van kinderen uit te stellen. Een jonge man van 23 uit de focus group zegt: *“Long time ago it would the man who has the power. But nowadays people see that even the woman has something to contribute or to say to make a better decision in the home or even in the relationship.”* Niet alleen hebben vrouwen tegenwoordig meer kansen om hun eigen leven vorm te geven, maar zij worden ook steeds positiever gewaardeerd. Daarnaast geven jongeren zoals Ben en Richard aan dat de *agency* van een vrouw zelfs gewenst is. Op de vraag wat hij zoekt in een relatie zegt Ben: *“Someone who can at least tell me: “You are wrong there”. Challenge me that I am wrong. (...) I hate it {de traditionele manier}, because a person like me, I have got five senses. I am not perfect. You have to tell me that: “Oh, you are wrong there”. Not someone who does like a robot.”* Vrouwen geven zelf ook aan dat ze zich vrijwel niet belemmerd voelen in de beslissingen die zij maken in hun leven. Het enige punt waarop vrouwen nog weinig invloed hebben en de

mannen dominant zijn is op het gebied van seks. Aangezien seks echter een erg pikant thema is in Zambia, is hier verder geen onderzoek meer naar gedaan.

Over het algemeen kan men dus stellen dat de mondialisering invloed heeft op de toenemende *agency* van de jongeren en het afbrokkelen van de tradities. Echter, zoals duidelijk wordt uit het verhaal van Max is het afbrokkelen van de tradities ook toe te schrijven aan de *agency* van de jongeren zelf. Deze actie van Max is echter een product van de wisselwerking tussen *structure* en *agency*. Zoals al eerder vermeld is de ervaring en uitdraging van modernisering een wisselwerking tussen het individu en de bestaande sociale,

economische en culturele structuren. Max staat door zijn werk bij de NGO regelmatig in contact met Westerse vrijwilligers en de studies die hij heeft gevolgd waren ook lange afstandsstudies van een Zuid-Afrikaanse universiteit. Enerzijds zou men dus kunnen stellen dat Max zelf beïnvloed wordt door de mondiale invloeden. Bovendien is hij opgegroeid in een Zambia waar de samenleving de individuele *agency* steeds meer tolereert. Hierdoor is de drempel voor hem lager om actie te ondernemen. Anderzijds is het aan Max' eigen drijfveren te danken dat hij zijn *agency* actief benut heeft om verandering te brengen in de situatie. Een ander individu met dezelfde achtergrond als Max zou niet per definitie dezelfde stappen ondernemen. Max vertelt mij ook dat hij vaak demonstraties en discussiegroepen organiseert met jongeren. Daarnaast spreekt hij twee maal per week de lokale bevolking toe over zaken omtrent jongeren en kinderen via de radio. Het voorbeeld van Max is dus een mooi voorbeeld van een jongere die door middel van zijn *agency* probeert de cultuur in zijn stad naar eigen smaak vorm te geven.

Het voorbeeld van Max is echter niet heel gewoonlijk. De meeste jongeren zijn minder actief in het uiten van hun *agency*. Het is ook van belang om zich ervan bewust te zijn dat de jongeren aangeven dat de tradities aan het *vervagen* zijn, dit houdt in dat ze nog niet verdwenen zijn. Jongeren in Katete laten zich meer door hun ouders en de traditionele normen en waarden leiden dan Westerse jongeren. Dit geven de jongeren zelf ook tot op bepaalde hoogte aan, maar wordt met name uit de observaties duidelijk. Jongeren gedragen zich vaak anders in de aanwezigheid van ouderen en willen bepaalde informatie voor hen verborgen houden. Bovendien geven veel jongeren aan dat de positie van de vrouw nog steeds lager is dan die van de man. Velen vinden echter dat hier verandering in moet komen. Ook wat betreft de *agency* kan men nog niet van een complete verandering ten opzichte van het verleden spreken. Dit heeft enerzijds met de normen en waarden te maken die nog steeds heersen en aan de andere kant met economische beperkingen waar veel jongeren in Katete nog steeds mee te kampen hebben. Wat dit voor jongeren betekent in het treffen van levensbeslissingen wordt in het volgende deel nader toegelicht.

6.3. *Structure vs. Agency ten aanzien van het beroepsleven*

Educatie is een enorm belangrijk thema voor jongeren in Zambia. De studerende respondenten zijn erg blij met het feit dat zij de kans hebben gehad om te studeren en diegenen die deze kans niet hebben gehad zouden deze graag willen hebben. Het belang van educatie wordt mede duidelijk uit een uitspraak van Frank (27): *“It really pains me to stay in*

this society without going to school.”. Hij heeft weliswaar de middelbare school afgemaakt, maar is nog niet begonnen met een vervolgopleiding. Hij hoopt hier zo snel mogelijk mee te kunnen beginnen.

In de meeste gevallen is het gebrek aan economische middelen de reden voor jongeren om de school vroegtijdig af te breken of om geen vervolgopleiding te doen. Zoals al eerder duidelijk is geworden staat educatie in relatie tot de *agency* die jongeren wensen te hebben en wordt het als een “*tool*” gezien om autonome *agents* te worden. Dit blijkt uit het feit dat veel jongeren aangeven pas echt volledig volwassen en “vrij” te zijn wanneer ze klaar zijn met hun opleiding en ze een goede baan hebben gevonden. Zoals al eerder aangegeven zijn het met name de jongere respondenten die deze criteria hanteren om de volwassenheid af te bakenen. Ellen (19) is zelf nog steeds bezig met de middelbare school, ook al had ze afgelopen jaar al klaar moeten zijn. Zij werkt momenteel om geld te sparen om volgend jaar weer naar school te kunnen gaan. Zij weet hoe het is om laag opgeleid te zijn en zegt heel direct: *“Here in Zambia life is just ok if you are educated. And if you are educated you can do whatever you want in life.”* Studeren heeft voor enkelen echter ook een intrinsieke waarde. Robert (27) is een taxichauffeur die later vrachtwagenchauffeur wil worden. Hij heeft zijn middelbare school ook niet afgemaakt op grond van financiële problemen. Ondanks het feit dat hij zijn diploma niet nodig heeft om later vrachtwagenchauffeur te worden wil hij alsnog zijn middelbare school afmaken, omdat het hem een goed gevoel zou geven.

Het volgen van een opleiding is dus niet een kwestie waar jongeren in gedwongen worden, sterker nog, de financiële situatie beperkt jongeren vaak in hun mogelijkheden om een studie te kunnen volgen. Desondanks geven de respondenten aan dat tegenwoordig het merendeel van de Zambiaanse jongeren een vervolgopleiding volgt. De meeste respondenten geven aan zelf hun studie gekozen te hebben, zonder de invloed van ouders. Ze laten echter wel weten dat het soms gebeurt dat ouders de studiekeuze beïnvloeden. Dit was het geval bij Isaac (32). Hij wilde graag priester worden. Hiervoor had hij echter een handtekening van zijn vader nodig. Zijn vader weigerde hem een handtekening te geven, omdat hij liever wilde dat zijn zoon een hogere opleiding zou volgen. Hierdoor was hij inderdaad genooddaakt om een andere opleiding te volgen.

De redenen die jongeren aangeven voor hun studiekeuze of beroepskeuze zijn erg uitlopend. Ben bijvoorbeeld studeert “Wildlife Management”, omdat hij op school goed was in de vakken die hij hiervoor nodig had. Ellen wil dokter worden, omdat zij graag mensen wil

helpen en omdat ze ziet hoe mensen om haar heen lijden. Robert wil vrachtwagenchauffeur worden omdat dit een kinderdroom van hem is. In de meeste gevallen hebben jongeren een pragmatische benadering ten aanzien van hun keuze waarin geld een belangrijke rol speelt. Het gaat velen erom een bepaalde baanzekerheid te creëren of een studie te doen die een goed salaris garandeert of goedkoop is. Ze geven aan een bepaalde studie te doen omdat ze iemand kennen die op dat gebied werkt en via wie zij een baan zouden kunnen krijgen of omdat ze denken dat ze met die opleiding gemakkelijk geld kunnen verdienen. Hieruit wordt duidelijk dat de beslissingen van jongeren ten aanzien van hun studie vaak op opportunistische basis gemaakt worden.

Jongeren voelen zich genoodzaakt om hun studie op opportunistische basis te kiezen, omdat het niet gemakkelijk is om een baan te vinden voor de Zambiaanse bevolking. Dit houdt ook in dat het merendeel van de jongeren geen bijbaan heeft, vooral de studenten niet. Een aantal respondenten heeft op jonge leeftijd moeten werken om hun opleiding of de opleiding van familieleden te kunnen bekostigen. De jongeren die studeren geven aan dat ze het wel fijn zouden vinden om een bijbaan te kunnen hebben, met name om minder afhankelijk van hun ouders te zijn. Dit is echter niet mogelijk op grond van de arbeidsmarktomstandigheden.

De beroepskeuze van jongeren wordt dus voor het grotendeel beïnvloed door structurele factoren, zoals economische beperkingen en onvoldoende aanbod op de arbeidsmarkt. In enkele gevallen worden jongeren beïnvloed door ouders, maar deze invloed is redelijk beperkt vergeleken met de structurele factoren die de *agency* van jongeren beperkt ten aanzien van hun studie- en beroepskeuze. De invloed van de ouders speelt wel een belangrijke rol in het liefdesleven van de jongeren, zoals duidelijk zal worden in het volgende deel.

6.4. Structure vs. Agency ten aanzien van het liefdesleven

Zoals al eerder aangegeven is seksualiteit een gewaagd thema binnen de Zambiaanse samenleving. Het is ook een thema dat vrij duidelijk maakt dat de samenleving enerzijds nog sterk verbonden is aan de tradities en er anderzijds gepoogd wordt zich los te maken van deze tradities. Op grond van de complexiteit van het thema is er een proportioneel groot gedeelte toegewijd aan dit thema.

Wat betreft het kiezen van een partner geven vrijwel alle respondenten geven aan zich op dit gebied vrij voelen. Sommige respondenten geven aan dat de status van de eventuele partner of zijn of haar afkomst een rol speelt. Ouders hebben vaak de voorkeur voor een partner uit dezelfde stam of een naburige stam, omdat deze een soortgelijke levensstijl hebben. De meeste jongeren geven echter aan dat zij uiteindelijk diegenen zijn die de beslissing maken. Op de vraag hoe zijn ouders zouden reageren als hij verliefd zou worden op een meisje van een ander stam, antwoordt Ben: *“If I really really love this girl and she is from another tribe, I would get her. Definitely. I will have to have means how to convince my parents. But here it is not very strict like parents choose the wife, you know. It is not like that. You choose your wife. I just get the advice from them and my granny. Then I apply, I see and I try to do it. Actually, the girlfriend I had, she is not from my tribe. She is far, but she was good.”* Ook Chris geeft aan dat zijn liefde voor een meisje meer telt dan de mening van zijn ouders: *“Love is something that grows within someone’s heart. So if I fall in love with somebody and that love has grown in me, it is very difficult to cut it. And I would fight for it until I find it.(...) If I accept and my fiancée accepts, it is something very difficult for my parents to say ‘no’.”*

Over het algemeen zijn jongeren in Zambia dus redelijk vrij in het kiezen van hun eigen partner. Het punt waarop de jongeren minder vrij zijn is het kiezen van het tijdstip waarop zij een partner of een echtgenoot willen hebben. Er heerst op dit vlak echter een soort tweedeling tussen de jongeren in Zambia. Er is een deel dat op jonge leeftijd ertoe wordt aangezet om te trouwen. Dit zijn vaak meisjes uit arme gezinnen in kleine dorpen. De ouders doen dit vaak uit economische noodzaak, om de bruidsschat voor hun dochter te kunnen ontvangen. Volgens de respondenten gebeurt dit echter vrij zelden in Katete en zelfs in de kleine dorpen komt het steeds minder voor. In sommige gevallen trouwen meisjes op erg jonge leeftijd echter ook uit vrije wil. Dit doen zij om het ouderlijke huis te kunnen ontvluchten en onafhankelijk te kunnen zijn. Op dit aspect zal later dieper worden ingegaan.

Een groeiend deel van de jongeren wordt er juist toe gezet om op latere leeftijd te trouwen. Dit zijn de jongeren die momenteel studeren of van plan zijn om te studeren. Hun ouders ontmoedigen liefdesrelaties voor het afronden van hun school of studie, omdat dit hen zou kunnen afleiden van hun schoolwerk. De meeste jongeren geven zelf aan dat ze geen relatie willen, omdat ze zich liever op school willen concentreren en zij het idee hebben dat partners enkel een afleidende factor zijn. Vaak wordt er ook een andere reden aangegeven, die met name voor meisjes een cruciale rol speelt in het niet hebben van een partner voor of

tijdens je studie of school. Op de vraag of ze ooit een vriend heeft gehad antwoordt Ellen namelijk: *“This boy from Lusaka proposed to me, but I said: “First I have to finish my education.” You know, love is something that can be for a married, not just for games, going out what what. It’s dangerous here in Zambia. Once you have someone whom you love, the end of the year you find that you are pregnant. And what are you going to do? What about the education?”*. Volgens een aantal respondenten is dit een serieus probleem voor meisjes en houdt het meisjes daadwerkelijk van hun studie af. De regering maakt het relatief makkelijk voor mensen van alle leeftijden om hun school weer op te pakken, maar vaak schamen de meisjes zich te erg om terug te gaan naar school, waardoor ze het uiteindelijk helemaal afbreken.

Zoals gezegd geven de meeste respondenten aan dat ze single zijn en liever pas een relatie willen hebben na hun studie. Desondanks geven de meesten respondenten aan wel al eerder partners te hebben gehad. Gloria (20) is een van de weinige respondenten die aangeeft dat ze een vriend heeft. Haar ouders hebben ook liever dat ze pas een vriend heeft na het afronden van haar studie, maar Gloria denkt hier anders over: *“I prefer to get to know my boyfriend in the years I go to college. Like that I can get to know him better and I will know at the end of my study whether I really want to marry this boy.”* Gloria heeft mij meteen van begin af aan de waarheid vertelt over haar vriend, waarschijnlijk omdat zij mij als leeftijdsgenoot en ook als jongere ziet. Later bleek het thema van haar vriend echter een erg gevoelig thema in de aanwezigheid van volwassenen. Haar ouders en de familie in haar dorp zijn op de hoogte van haar vriend, maar ze wil liever niet dat andere volwassenen hiervan op de hoogte zijn. Op de vraag waarom ze dat zo erg vindt zegt ze: *“We don’t talk with adults about those things. That is just the way Zambia is.”*

Dat dit inderdaad een gevoelig thema is voor jongere om over te praten met volwassenen is mij ook duidelijk geworden uit het geval van Ellen. In het eerste gesprek met Ellen vertelt ze dat geen vriend heeft omdat dit een afleiding is en tot zwangerschappen kan leiden, zoals duidelijk wordt uit de boven genoemde quotes. Een paar dagen na het gesprek introduceerde zij mij aan haar vriend, Erik (19). Ik was hier erg verrast over. Ze vertelde mij dat ze aanvankelijk niet wist of ze mij kon vertrouwen, omdat zij, evenals Gloria, liever niet wil dat te veel mensen over haar vriend weten. Ik had haar via Max leren kennen, die voor haar een soort oom is. Zij kon wegens omstandigheden niet meer thuis wonen en Max heeft haar aan een baan geholpen en heeft haar bij wijze van spreken “geadopteerd”. Max ziet zichzelf misschien wel als een jongere, maar uit deze situatie blijkt dat hij voor Ellen een

volwassene is, aangezien hij voor haar een soort vaderfiguur is. Ze wil liever niet dat hij over haar relatie weet, omdat hij dit volgens haar zou afkeuren. Ze ziet zelf ook in dat het hebben van een vriend een negatieve invloed kan hebben op haar academische carrière, maar volgens haar hangt dat af van de manier waarop je ermee omgaat: *“This boyfriend-girlfriend thing, its not only about having sex or whatever. So, if you understand the word boyfriend, it’s something that you respect, you know. Someone whom you love, someone whom you trust. So, if that person trusts me and I trust him, there is nothing wrong. I know I will go to school soon and he will be going somewhere else, so I can’t even be pregnant. So having a boyfriend is not a problem, just the way you treat each other and what you want in life.”*

Ellen heeft er dus voor gekozen om toch een vriend te hebben, ondanks het feit dat ze weet dat Max en haar moeder hier sterk op tegen zijn. Zij heeft deze keuze gemaakt, omdat ze er voor haar idee op een verantwoorde manier mee omgaat. Wat Ellen echter nog niet durft is hier eerlijk over te zijn en hier openlijk achter te staan. Zoals Gloria al eerder had uitgesproken, geven ook Ellen en andere respondenten aan dat het niet makkelijk is voor jongeren om met hun ouders over dit soort gevoelige thema’s te praten. Dit kwam ook in de *focus group* naar voren: *“Having a boyfriend and having a fiancé are two different things. When you talk about a boyfriend, I don’t know what to say...Generally when you talk about a fiancé, it is somebody you are planning to marry, but a boyfriend! I think it is something that is hidden somewhere. I think it is our tradition. Some of us, we are not allowed to have boyfriends at a certain age. It is considered as a taboo in our tradition.”*

Aangezien ik mij aanvankelijk niet bewust was van het taboe rondom seksualiteit, heb ik hier pas later meer onderzoek naar gedaan, met name tijdens de *focus groups*. Hierbij was het voor mij met name van belang om te achterhalen waarom jongeren er zo veel moeite mee hebben om met volwassenen hierover te praten. Er zijn een aantal redenen boven water gekomen. In eerste instantie wordt duidelijk dat ouders dit niet graag horen, aangezien ze willen dat hun kinderen (jongens en meisjes) eerst hun opleiding afmaken. Ten tweede heeft het er ook mee te maken dat “*boyfriends*” en “*girlfriends*” in Zambia voor een groot gedeelte als sekspartners gezien worden, zoals duidelijk wordt uit het statement van Chris: *“In our culture we think like that: if you have a girlfriend, it is specialized for sex. That is what our culture believes (...) But if I talk about a fiancée, then I think like: ”This one, I am planning something in her future. I am planning to marry her.”* Ook uit andere gesprekken wordt duidelijk dat men ouders niet wil vertellen over relaties die wellicht kortstondig zijn. De jongeren geven aan dat ze eerst zeker willen weten dat het meisje of de jongen ook

daadwerkelijk de toekomstige huwelijkspartner wordt voordat ze het aan hun ouders vertellen. In sommige gevallen willen jongeren ook niet dat hun ouders het idee hebben dat ze promiscue en niet serieus bezig zijn. Dit wordt duidelijk uit de quotes van twee respondenten uit de *focus group*: *“It is very difficult here. It is like: first time you bring a boyfriend and then second time you bring a boyfriend, they will look at you like you are a prostitute.”* *“The issue there is that you are misusing your body. You shouldn’t be moving with at least five boyfriends. It’s too much.”*

Afbeelding 7: Uit deze foto kan niet duidelijk opgemaakt worden dat Ellen en Erik een stel zijn. Liefdesparen in Katete hebben er moeite mee om openlijk genegenheid voor elkaar te tonen. Bron: Auteur (2013)

Afbeelding 8: Binnen platonische vriendschappen is het uiten van affectie sociaal geaccepteerder, zoals uit deze foto van Ellen en Richard blijkt. Bron: Auteur (2013)

Uit het gesprek met sommige respondenten is echter naar voren gekomen dat de jongeren wel behoefte eraan zouden hebben om dergelijke thema's met hun ouders te kunnen bespreken. Zij zouden het fijn vinden als ze de waarheid zouden kunnen vertellen en in plaats van veroordeeld te worden voor hun gedrag, advies en ondersteuning zouden krijgen van hun ouders. Het belangrijkste voor hen zou het zijn als hun ouders en de volwassenen hen zouden begrijpen. Een van de respondenten uit de *focus group* maakt duidelijk dat hij het erg fijn vindt dat zijn ouders nu op de hoogte zijn van zijn vriendin en hij niet meer stiekem met haar hoeft af te spreken: *“In the beginning it was very difficult and I was feeling bad. I was hiding and we would usually meet in the night. So whenever I would come home late, my parents would ask me: “Where have you been?” Just as for now, they know that when I am not home, they know I am with my girlfriend.”* Volgens de respondenten heeft het merendeel van de jongeren een partner, maar wil vrijwel niemand hier eerlijk over zijn. Op de vraag waarom jongeren wel partners hebben alhoewel hun ouders dat niet op prijs stellen antwoorden de meesten in de trant van Ellen: Volgens hen weten zij wel wat het betekent om een partner te hebben en gaat het niet alleen om de seks. Daarnaast geven jongeren aan dat ze graag zeker willen weten of een partner geschikt is voor het huwelijk voordat ze zich verloven. Jongeren weten dus van zichzelf dat ze geen “slecht” gedrag vertonen en desondanks hebben ze er moeite mee om dit met hun ouders te delen.

Er is dus duidelijk een discrepantie tussen de leefwereld van de nieuwe en de oude generatie. Volgens een respondent uit de *focus group* heeft deze discrepantie te maken met de veranderende cultuur die toe schrijven is aan mondiale invloeden, zoals educatie: *“A lot of these things are coming in because of education. (...) That is why you can find that there is a big gap between us youth and the parents. Because the parents still think that culture is the most important thing for a child.”* Later wordt er dieper op dit thema ingegaan.

Wat betreft het huwelijk spreken mensen wat openhartiger. De enige respondent die al getrouwd is, is Robert. De rest geeft aan in de toekomst te willen trouwen. Het overgrote gedeelte geeft aan na hun opleiding te willen trouwen. Richard geeft aan dat zijn ouders het zelfs niet zouden toestaan als hij nu zou trouwen. Dit is echter geen probleem, omdat hij hier zelf nog geen behoefte aan heeft. Over het algemeen hebben jongeren de vrijheid om zelf hun partner te vinden, maar speelt de *timing* een belangrijke rol waarbinnen jongeren minder vrijheid ervaren. Niet alleen is het van belang voor de meeste ouders dat de kinderen na hun vervolgopleiding trouwen, maar ook dat dit niet te lang na het afronden van de opleiding gebeurt. Max en Isaac zijn allebei al in de dertig en zijn nog steeds niet getrouwd. De ouders

van beiden hebben aangegeven dat ze graag zouden willen dat ze getrouwd zouden zijn, maar beiden geven aan pas te willen trouwen als ze iemand gevonden hebben die speciaal voor hen is. Ze willen niet gewoon iemand trouwen puur om het trouwen. Voor Max geldt zelfs dat zijn vader wilde dat hij zou trouwen voordat hij met zijn studie was begonnen. In dit geval was het Max zelf die eerst een studie wilde volgen. Toen het gesprek ter sprake kwam zei hij tegen zijn vader: *“If you want I can marry a woman, but you will have to take her in your house, you will have to feed her and you will have to take care of her. I will go to school in the meanwhile.”* Na dit gesprek heeft zijn vader het thema nooit meer ter sprake gebracht. In beide gevallen bestaat er, ondanks het feit dat ze niet getrouwd zijn, goed contact tussen hen en de ouders.

Gloria zit in een soortgelijke situatie. Haar ouders waren het niet eens met haar vroege zwangerschap en desondanks heeft ze nu nog steeds goed contact met haar ouders. Gloria werd zwanger op haar zestiende en is niet meer met de vader van haar 3-jarige zoon samen. Zoals duidelijk wordt is het krijgen van buitenechtelijke kinderen één van de redenen waarom ouders liever niet willen dat hun kinderen voor het huwelijk en voor het afronden van hun vervolgopleiding intieme partners hebben. En toch kiest het merendeel van de jongeren voor het hebben van een partner. Over het algemeen kan gesteld worden dat de jongeren het idee hebben zelf goed genoeg te weten wat goed is voor hen. Jongeren voelen zich dus niet afhankelijk van anderen in het nemen van deze beslissingen en hebben het idee hiermee verantwoordelijk om te gaan. Dit zijn belangrijke kenmerken van *agency*.

Afbeelding 9: Deze foto van Gloria en haar zoon is gemaakt in het dorp van haar ouders, waar de zoon verzorgd wordt door haar familie terwijl Gloria in Katete bij haar tante

zit. Hieruit blijkt dat haar zoon ondanks de situatie helemaal geaccepteerd wordt door haar familie. Bron: Auteur (2013)

Uit de gesprekken en observaties is ook naar voren gekomen dat de toenemende *agency* die jongeren ervaren ook tot situaties kan leiden die schadelijker voor hen zijn dan het hebben van een partner. Jongeren vertonen mede op grond van de toegenomen *agency* steeds meer risicogedrag. Welke andere redenen aangehaald worden voor dit gedrag en wat de implicaties hiervan zijn worden in het volgende deel nader toegelicht.

6.5. *Risicogedrag*

Zoals in de vorige paragraaf al werd aangeduid zijn er een aantal jongeren in Katete die risicogedrag vertonen. Hierbij gaat het met name drinken, roken, stelen, prostitutie en onveilige seks. Dit gedrag wordt in deze tijd voornamelijk gekoppeld aan jongeren. Vroeger was dit gedrag meer onder de volwassenen bekend, maar volgens de respondenten is het tegenwoordig steeds meer een jongerenprobleem. Het meest zichtbare probleem is het overmatige drinken van de jongeren. Zelfs op de doordeweekse dagen in de loop van de ochtend is het niet ongebruikelijk om dronken jongeren tegen het lijf te lopen. Volgens een groot deel van de respondenten heeft dit gedrag een aantal redenen. De manier waarop Frank beschrijft hoe jongeren beginnen met drinken wordt door meerdere respondenten beaamd: *“There are number of reasons they are telling me. Some they are saying, as I said, it is the group influence. The group influence can come from lacking of reasonable activities, you see? They have got nothing to do. But they secure small money. (...) What they think is: Aah, we have got nothing to do, what can we do? Let’s go and refresh ourselves. They don’t take Fanta, but they go for strong drinks.”* De belangrijkste redenen die jongeren aandragen voor dit probleem komen dus voort uit een tekort aan geld voor een opleiding, een tekort aan banen en door groepsdruk. De groepsdruk die de respondenten beschrijven is redelijk vergelijkbaar met de groepsdruk die men uit de Westerse wereld kent. Drinken en roken wordt over het algemeen als “stoer” ervaren en de jongeren zetten elkaar ertoe om het proberen als bewijs van hun dapperheid. Volgens sommige jongeren is groepsdruk een redelijk nieuw fenomeen dat is ontstaan sinds de ouders minder invloed hebben op de keuzes van jongeren.

Deze jongeren zijn vaak jongeren die uit slechte gezinssituaties komen. In de meeste gevallen zijn het weeskinderen die bij andere familieleden, zoals ooms en tantes, zijn gaan wonen. Vaak tonen deze familieleden weinig interesse in het kind en wordt er niet goed voor

het kind gezorgd. Erik vertelt: *“They have families, but what the problem is... Maybe you, you are a sister to my mum. Then my mum maybe she died. Then if I go to you, you just say anything. I’ll be just suffering from you. After that I think: “Aah, I don’t think I am feeling myself comfortable to be here. So maybe it’s better I just go somewhere else. Then after I go somewhere else, I suffer, I suffer. Maybe I start some stealing money to other people, I go to the clubs to get the money from people, to do so many things.”* Ook uit andere gesprekken wordt duidelijk dat veel jongeren uit deze kansarme gezinssituaties van thuis weglopen en in sommige gevallen uit huis worden gezet op grond van hun gedrag. Dit is met name wat er met de jongens gebeurt. In het geval van de meisjes kiezen deze ervoor om op jonge leeftijd te trouwen, zodat ze het ouderlijke huis kunnen ontvluchten. Volgens Gloria draagt de strengheid van de ouders en de ontbrekende communicatie tussen ouders en kind bij aan het toenemende risicogedrag: *“The fact that the parents are so strict contributes to the spread of HIV and those things because they have to do it secretly. (...) Some young people are locked up in a fence. From the moment they get some freedom they want to do all the things they were not allowed to do.”* Deze jongeren gaan vaak met vrienden samenwonen, zodat ze alle vrijheid hebben en niet meer afhankelijk zijn van hun (pleeg-)ouders. Deze situaties dragen bij aan de groepsdruk. Zoals eerder aangegeven speelt groepsdruk een steeds belangrijkere rol waardoor jongeren zich laten leiden door vrienden die dit soort gedrag vertonen.

Het beginnen met drinken en roken leidt vaak tot het volgende risicogedrag: stelen en prostitutie. Aangezien de jongeren vaak kansarm zijn en geen stabiele baan hebben voelen zij zich genooddaakt te stelen om dit gedrag voort te kunnen zetten. Meisjes verdienen hun geld op een snelle manier door zich te prostitueren in bars. Stelen en prostitutie komt echter niet alleen maar voort uit de noodzaak om geld te verdienen voor drank of sigaretten, in veel gevallen proberen de jongeren een (Westerse) levensstijl te volgen die zij op televisie zien. In Zambia worden er namelijk niet alleen Amerikaanse films gevolgd, maar zijn Nigeriaanse films ook erg populair. Het overgrote gedeelte van deze films draait om de liefde en zijn naar mijn inzien redelijk Westers getint. Geld, aanzien en de liefde spelen in deze films eveneens een belangrijke rol, ook al zijn er ook films waarbij de kern van het verhaal is dat de liefde belangrijker is dan geld en aanzien. Dit is echter ook in sommige Amerikaanse films de boodschap en alsnog wordt de Westerse media vaak verbonden met het verheerlijken van status en rijkdom.

Zoals al eerder duidelijk is geworden draagt de invloed van de televisie bij aan het vervagen van de tradities en het toenemen van de *agency* van de jongeren. Dat het risicogedrag van de jongeren en de vervagende tradities met elkaar samenhangen wordt duidelijk uit deze uitspraak van Robert: *“Twenty years ago, the youth used to respect their parents and their tradition. Today, they don’t. They are taking that tradition away, putting that aside. They are saying that this the new generation. “It’s a modern world”, that is what they are saying.”* Volgens hem zijn de jongeren tegenwoordig *“proud”* en willen zij hun eigen beslissingen maken. Deze toegenomen *agency* verklaart volgens de jongeren ook waarom jongeren zich laten verleiden tot risicogedrag. Jongeren respecteren steeds minder de wens van de ouders en laten zich meer leiden door het gedrag van hun *peers*. Bovendien willen zij het leven volgen van de (Westerse) jongeren die zij op tv zien. Als gevolg van de ongunstige financiële positie waarin de jongeren zich bevinden laten zij zich verder verleiden tot risicogedrag, zoals stelen en prostitutie. Dit zijn soms de enige middelen die jongeren kunnen bedenken om de gewenste welvaart te kunnen bereiken.

Wat betreft het risicogedrag omtrent onveilige seks kan men stellen dat dit gedeeltelijk veroorzaakt wordt door de culturele context. Het thema seks is zodanig taboe dat jongeren geen condooms durven te kopen: *“It is very difficult for people to go openly and buy condoms. It is something that people would go and buy and a condom when it is dark, when he is not seen with anyone.”* Hetzelfde geldt voor doen van een Hiv-test: *“If you go for visiting you even choose a different clinic, not the closest clinic. Because eventually the information will leak to the parents. (...) The only people who do this are the ones who are going to get married.”* Zij lopen liever de kans op een ongewenste zwangerschap of een SOA dan het risico te lopen dat de ouders of anderen weten dat zij seksueel actief zijn. Er is echter voor jongeren ook een andere reden om geen condoom te gebruiken: *“On the condom issue, it is like that, people say that when you use a condom, you don’t enjoy the sex. So that is why someone who is wanting to have sex will decide not to use.”* De redenen om geen condoom te gebruiken zijn dus niet geheel toe te schrijven aan de heersende cultuur. Deze speelt echter wel een grote rol in het vertonen van risicogedrag omtrent seks.

De redenen voor jongeren om risicogedrag te vertonen zijn uiteenlopend. Gedeeltelijk is het de heersende cultuur die jongeren ertoe zet om gevaarlijk gedrag te vertonen, zoals het geval is op het gebied van seks. In sommige gevallen is het een resultaat van miscommunicatie tussen ouders en kinderen en het feit dat jongeren zich onbegrepen en onderdrukt voelen. Dit kan ertoe leiden dat jongeren het heft in eigen hand nemen en

beslissen van thuis weg te lopen. In deze gevallen worden jongeren vaak beïnvloed door hun leeftijdsgenoten. Het risicogedrag en de ongunstige economische situatie van de jongeren kan tot nog meer risicogedrag leiden, zoals dat het geval is bij jongeren die stelen en zich prostitueren. Zoals duidelijk wordt heeft de *agency* van de jongeren zijn keerzijde en kan het tot risicogedrag leiden. Dit zorgt ervoor dat jongeren niet altijd even positief tegenover de toenemende *agency* staan, zoals in het volgende deel duidelijk zal worden.

6.6. Evaluatie van *agency*

Over het algemeen zijn de jongeren erg tevreden met de *agency* waarover zij beschikken. Uit de gesprekken wordt duidelijk dat velen deze *agency* onderhand als een natuurlijk gegeven zien, ondanks het feit dat zij zich ervan bewust zijn dat het leven van jongeren in hun cultuur er niet altijd zo uit heeft gezien. Uit de *focus group* wordt duidelijk dat de jongeren de manier waarop het vroeger ging als niet “fair” ervoeren en dat het eigenlijk vanzelfsprekend is dat jongeren tegenwoordig meer inspraak hebben op hun eigen leven.

Er zijn echter ook jongeren die de toegenomen *agency* als negatief ervaren. Zij geven aan liever weer terug te willen naar de oude traditie waarin ouders voor kinderen bepalen. Volgens hen is deze *agency* verantwoordelijk voor het feit dat jongeren tegenwoordig zo veel risicogedrag vertonen en dat deze niet aan hun toekomst denken. Jongeren zouden er beter aan toe zijn als ouders het weer voor het zeggen hebben, zodat zij betere beslissingen zouden maken.

Uit mijn observaties is gebleken dat de jongeren een ambivalente houding hebben ten opzichte van hun *agency*. Een van de respondenten uit de *focus group* geeft het volgende aan: “*So at least slowly things are changing, but things are changing in an environment where everybody is still doubting whether these things are acceptable in Africa or not.*” Dit is gebleken uit het feit dat jongeren er moeite mee hebben om openlijk achter hun beslissingen te staan met name ten aanzien van buitenechtelijk partners en hun seksuele activiteiten. Dit heeft er vooral mee te maken dat jongeren het idee hebben dat de beslissingen die zij maken negatief opgevat worden, terwijl zij zelf weten dat ze deze intenties niet hebben. De jongeren staan dus over het algemeen wel achter hun eigen beslissingen, het is echter moeilijk voor hen om hun beweegredenen aan volwassenen, met name de ouders, uit te leggen. Volgens hen is dat een taboe waar men niet over spreekt met ouders, maar waar wel zij wel behoefte aan hebben. Een aantal jongeren geeft aan dat zij het op prijs zouden stellen om openlijk met hun ouders te kunnen praten over dit thema. Andere kunnen zich echter niet voorstellen hoe

het zou zijn om openlijk met ouders te praten over seksualiteit. Dit cultureel taboe zit zo diep in hen geworteld dat zelfs het idee angstaanjagend is.

Om toch het gewenste gedrag te kunnen uitvoeren en de confrontatie met de ouders te ontwijken, kiezen sommige jongeren er tegenwoordig voor om van huis weg te lopen en samen met vrienden te wonen die gedeeltelijk een slechte invloed op hen hebben. Dit kan wederom tot een verslechtering van de situatie waarin de jongeren zich bevinden leiden. Zoals duidelijk wordt uit de quote van Gloria, waarbij zij stelt dat de strengheid van de ouders bijdraagt aan het risicogedrag van de jongeren, zou het dus wenselijk zijn als jongeren opener met hun ouders zouden kunnen praten. Op deze manier voelen zij zich minder gedwongen om bepaalde activiteiten geheim te houden of zelfs van huis weg te lopen. Jongeren zouden op deze manier ook constructief advies van de ouders kunnen ontvangen en zouden dit advies laten meewegen in hun beslissingen.

Desondanks geven de jongeren zelf aan voor hun gevoel over veel *agency* te beschikken, met name vergeleken met de *agency* van de voorgaande generaties. Jongeren meten hun *agency* dus kennelijk niet zo zeer aan die van de Westerse jongeren, maar aan de *agency* die zij volgens hen binnen de structuren van hun eigen samenleving kunnen ervaren. Hierdoor ervaren jongeren een sterke mate van *agency*, ondanks het feit dat er naar voren komt dat zij nog steeds tot op bepaalde hoogte beperkt worden en zich hiervan ook bewust zijn. Hieruit blijkt dat de manier waarop jongeren in Katete *agency* ervaren erg complex en dubbelzinnig is. Deze complexiteit en dubbelzinnigheid komt waarschijnlijk voort uit het feit dat *agency* een nieuw fenomeen is in Zambia dat nog niet zijn plek binnen de samenleving heeft gevonden.

7. Conclusie: Emerging Agency

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de samenleving in Katete aan het veranderen is op grond van de mondiale invloeden en het feit dat de tradities aan het vervagen zijn. Deze verandering hebben met name invloed op de jongeren in de zin dat zij over meer *agency* beschikken. Doordat de tradities aan het vervagen zijn hebben jongeren steeds minder sociale en culturele richtlijnen, waardoor zij meer autonome keuzes kunnen maken dan de voorgaande generaties.

Deze verandering is met name tot stand gekomen door mondiale invloeden, zoals formele educatie, mensenrechten en nieuwe technologie. Deze factoren worden door de jongeren ervaren als “hulpmiddelen” die hen in staat hebben gesteld om over meer *agency* te beschikken. Deze *agency* heeft ertoe geleid dat jongeren gedrag vertonen dat bekend is uit de Westerse wereld. Niet alleen dat jongeren meer autonome keuzes maken en hierdoor het idee hebben de controle te hebben over hun leven, ze exploreren ook meer op het gebied van het beroeps- en het liefdesleven en ze vertonen meer risicogedrag. Dit zijn gedeeltelijk kenmerken die toegeschreven worden aan zogenaamde *emerging adults*.

Tot op bepaalde hoogte kan men dus stellen dat jongeren in Katete kenmerken vertonen van EA, maar deze manifesteert zich niet geheel hetzelfde als in de meeste Westerse landen. Dit heeft ermee te maken dat de *agency* in Katete nog in opkomst is en jongeren nog steeds beperkt worden door verschillende factoren. In het geval van het beroepsleven worden jongeren nog steeds vaak door economische en financiële beperkingen beïnvloed; in het geval van het liefdesleven daarentegen hebben jongeren meer met sociale en culturele beperkingen te kampen. Het liefdesleven van de jongeren laat duidelijk zien dat jongeren in een ongemakkelijke spagaat zitten tussen modern en traditioneel: enerzijds willen zij zich niet meer aan die traditionele normen en waarden houden die volgens hen geen toegevoegde waarde meer hebben, anderzijds proberen zij wel de schijn daarvan op te houden, door ongewenst activiteiten stiekem te doen en de samenleving te doen geloven dat zij zich nog steeds aan de tradities houden.

Er zijn echter ook jongeren die minder moeite hebben om sociaal ongewenst gedrag openlijk te uiten. Dit zijn met name de jongeren die risicogedrag vertonen, zoals roken en drinken. Deze jongeren hebben vaak geen band (meer) met hun ouders en staan redelijk los van de invloed van volwassenen. Zij worden meer door hun leeftijdsgenoten beïnvloed dan door de volwassenen in de samenleving. Binnen hun eigen leefgroepen vertonen ze dus

eigenlijk wel sociaal gewenst gedrag, alleen komt dit gedrag niet overeen met de meerderheid van de samenleving.

Er zijn ook jongeren die niet losstaan van de samenleving en alsnog een hoge mate van *agency* vertonen. Dit zijn jongeren zoals Max, die actief gebruik maken van hun *agency* en hun *agency* niet enkel gebruiken om hun eigen leven naar eigen smaak vorm te geven, maar ook om de lokale cultuur te beïnvloeden. Dit soort jongeren zouden een brug kunnen vormen tussen de oude en de nieuwe generaties, omdat zij ook durven hun gedachtegoed openlijk te verspreiden. Gezien het feit dat er weinig communicatie bestaat tussen de verschillende generaties, is dat van essentieel belang.

Momenteel is er echter nog sprake van een kloof tussen de generaties en enkele van de jongeren zijn er nog niet zeker van of ze liever voor de moderniteit of toch voor de traditie kiezen. Aan de ene kant wordt de nieuw verworven vrijheid omarmd, maar aan de andere kant heeft deze vrijheid samen met de mondiale invloeden ook voor negatieve ontwikkelingen binnen de samenleving gezorgd. Met name het feit dat jongeren steeds meer risicogedrag vertonen en opstandig worden, wordt negatief beoordeeld.

Concluderend kan men stellen dat de manier waarop jongeren hun *agency* ervaren reflecteert dat dit een ‘*emerging*’ verschijnsel is. De *agency* is een product van de mondiale invloeden dat een aantal decennia geleden nog niet aanwezig was. Vergeleken met de voorgaande generaties hebben jongeren heel sterk het gevoel dat ze autonome *agents* zijn, maar anderzijds zijn er nog steeds kenmerken van beperkte *agency* te observeren die gedeeltelijk diep geworteld zijn in de cultuur. De jongeren zijn zich bewust van deze beperkingen, maar ervaren deze als natuurlijk aangezien zij met deze beperkingen zijn opgegroeid. De manier waarop jongeren hun *agency* beoordelen reflecteert ook het feit dat dit een thema is dat nog in ontwikkeling is, aangezien sommige jongeren nog niet zeker zijn of *agency* en de consequenties daarvan wel acceptabel zijn in de Zambiaanse samenleving. Hoe deze situatie zal ontwikkelen in de komende jaren ligt voor een groot deel in de handen van de jongeren zelf, aangezien deze inmiddels genoeg *agency* hebben om hier invloed op uit te oefenen.

8. Discussie

Dit onderzoek heeft een redelijk beeld kunnen schetsen van de manier waarop jongeren de mate van *agency* ervaren. Echter kent dit onderzoek ook beperkingen. Het eerste discussiepunt heeft betrekking op de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke respondenten. Er zijn enkel twee interviews met vrouwelijk respondenten afgenomen en tijdens de tweede *focus group* waren vijf vrouwen aanwezig. Omdat het moeilijk was om vrouwen te interviewen heb ik vaak de mannelijke respondenten gevraagd naar de situatie van vrouwen. Daarnaast heb ik gepoogd vrouwen zo veel mogelijk te observeren en hier conclusies uit te kunnen trekken.

Een tweede tekortkoming van het onderzoek is het feit dat er weinig tijd was om dit onderzoek uit te voeren. Om echt te begrijpen hoe jongeren beslissingen in hun leven treffen en wat de invloed van buitenaf hierop is zou het beter zijn geweest als er meer tijd was geweest om dit te observeren. Daarnaast zou het wenselijk zijn geweest om de cultuur en de tradities beter te kennen om een beter beeld van het geheel te hebben. Tijdens dit onderzoek is mij namelijk bewust geworden dat de jongeren op bepaalde gebieden juist veel meer *agency* hebben dan wij in het Westen gewend zijn. Mij is opgevallen dat het onder de jongeren redelijk normaal is om aan te geven dat men bij een ander familielid wil wonen wanneer men de thuissituatie niet prettig vindt. Dit is voor jongeren in Westerse samenleving een grote stap, die gepaard zou gaan met een hoge mate van *agency*. Hierdoor is het meten van *agency* voor een buitenstaander van een andere cultuur enigszins lastig. Mede op grond van deze tekortkoming is er echter voor gekozen om specifiek te kijken naar hoe de jongeren hun *agency* zelf ervaren.

Een ander nadeel van de korte onderzoeksperiode is dat ik wellicht niet het vertrouwen van alle respondenten heb gewonnen waardoor deze misschien sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Het merendeel van de respondenten zijn personen geweest met wie ik bijna dagelijks contact heb gehad en met wie ik veel tijd heb doorgebracht. Met enkele respondenten heb ik echter vrij weinig tijd doorgebracht, waardoor de kans op sociaal wenselijke antwoorden groter is. Over het algemeen was de kans op sociaal wenselijke antwoorden tijdens dit onderzoek redelijk groot, zoals blijkt uit het thema rondom seksualiteit. Bovendien bestaat er een kans dat de respondenten meer nadruk hebben gelegd op de economische beperkingen op grond van het feit dat ik een Westers persoon ben. Ik heb in deze periode meerdere malen meegemaakt dat geheel onbekende mensen mij om geld en

cadeau's vroegen puur omdat ik Westers ben en ik volgens hen rijk ben. Wellicht hebben sommige respondenten gehoopt dat ik hen financieel of materieel zou helpen als zij mij over hun economische problemen vertellen. Daarnaast zou het mogelijk kunnen zijn dat de respondenten op een ander gebied sociaal wenselijke antwoorden gegeven hebben waarvan ik me in de korte tijd niet bewust ben geweest.

Mede op grond van deze tekortkomingen is vervolgonderzoek gewenst. In eerste instantie zou het interessant zijn om verder onderzoek te doen naar de negatieve sentimenten jegens *agency* en hoe deze volgens de lokale bevolking beslecht zou kunnen worden. Uit dit onderzoek komt namelijk naar voren dat *agency* wel degelijk zijn voordelen heeft en enkel het teruggaan naar de oude tradities is onder de jongeren waarschijnlijk niet de meest gewenste optie. Op deze manier zou men manieren kunnen vinden waarop de nieuw verworven *agency* een geaccepteerde plek binnen de samenleving zou vinden.

Bovendien zou het interessant zijn om verder onderzoek te doen naar de interactie en communicatie tussen de generaties en wat mogelijke oplossingen zouden kunnen zijn om dit contact te versoepelen. Dit onderzoek zou ook de relatie tussen het probleemgedrag en de opvoedingsstijl kunnen verhelderen.

Over het algemeen zou het relevant zijn om gericht met de probleemjongeren te praten en te achterhalen waarom zij dergelijk gedrag vertonen. De beweegredenen uit dit onderzoek zijn met name redenen die aangegeven worden door jongeren die zelf weinig of geen van dit gedrag vertonen. Ik heb gepoogd om met deze jongeren te praten, echter verliep het gesprek niet heel soepel, aangezien de jongeren te sterk onder invloed waren om een serieus gesprek te voeren.

9. Reflectie

Het uitvoeren van het onderzoek is redelijk goed verlopen. Het was niet zo makkelijk als gedacht om respondenten te werven die genoeg informatie geven over hun situatie. Zambianen zijn ontzettend geïnteresseerd in Westerlingen en willen je maar al te graag leren kennen. Het probleem is echter dat het bij “smalltalk” blijft, omdat de meeste Zambianen terughoudend en achterdochtig zijn. Dit geldt met name voor vrouwelijke respondenten. Het was erg moeilijk om vrouwelijke respondenten te werven. De meeste Zambiaanse meisjes zijn erg rustig en terughoudend. Volgens sommige respondenten heeft dit ermee te maken dat meisjes liever met mannen en jongens praten dan met andere vrouwen. Dit is dus wellicht een punt dat door mannelijke onderzoekers niet ervaren wordt.

Daarnaast was het erg moeilijk om een *focus group* te organiseren. Ik heb drie keer geprobeerd een focus group te organiseren. De eerste twee keer is er niemand komen opdagen, de derde keer zijn er maar vijf komen opdagen, waarvan er maar twee actief mee deden. Uiteindelijk zijn er wel twee *focus groups* gehouden. De eerste *focus group* was eerder een spontane *focus group*. Ik had twee jongens leren kennen en begon een gesprek met hen, na een tijd waren het er vijf en heb ik langzaam aan het thema van *agency* geïntroduceerd. Later heb ik hen wel op de hoogte gehouden van het feit dat ik de informatie die zij mij geven gebruik voor mijn onderzoek. Zij waren het hiermee eens. Het probleem met deze focus group is dat ik het niet heb kunnen opnemen, aangezien het heel spontaan ontstond. De tweede *focus group* bestond in totaal uit twaalf persoon en was wel georganiseerd. Het probleem met deze *focus group* is wederom dat niet iedereen even actief mee deed. Met name de meisjes waren erg rustig en terughoudend. Ik heb geprobeerd te meisjes zo veel mogelijk te laten praten, maar dit ging erg moeizaam.

Over het algemeen heb ik veel interviews en gesprekken niet kunnen dicteren, omdat de gesprekken vaak spontaan ontstonden. Om de “flow” van het gesprek niet te onderbreken heb ik ervoor gekozen om zo veel mogelijk te onthouden. Ik ben echter jammer genoeg veel van de leuke quotes vergeten. Sommige quotes heb ik geprobeerd te reproduceren, dit was echter alleen beperkt mogelijk.

Een ander punt waar ik tegenaan ben gelopen is dat het niveau van Engels van sommige respondenten niet even goed was. Sommige respondenten hadden moeite mijn vragen te begrijpen. De respondenten hadden met name moeite met vignettevragen. Hierdoor heb ik in sommige interviews enigszins moeten sturen om de respondenten duidelijk te

maken wat ik wil vragen. Over het algemeen had ik echter niet het idee dat dit de antwoorden van respondenten beïnvloedt heeft. Sommige vragen werden door sommige respondenten helemaal niet begrepen, waardoor ik daarop geen antwoord heb gekregen. Anderzijds was het soms moeilijk voor mij om hun antwoorden te begrijpen. De zinsconstructies waren soms een beetje war waardoor ik de strekking niet helemaal kon begrijpen. Sommige quotes heb ik ook enigszins moeten aanpassen om ze begrijpelijk te maken.

De taal was ook een nadeel voor observaties. Zambianen praten veel in de lokale taal onderling, waardoor het niet mogelijk is om de gesprekken te volgen die zij met elkaar voeren. Dit had wellicht wat meer inzicht gegeven.

10. Referentielijst

- Arnett, J.J. (2011). Emerging adulthood: The cultural psychology of a new life-stage. In L.A. Jensen (red.), *Bridging cultural and developmental approaches to psychology: New syntheses in theory, research and practice*, 255-275. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J.J. (2010). *Adolescence and emerging adulthood*. Upper Saddle River: Pearson.
- Arnett, J.J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J.J. (2002). The psychology of globalisation. *American Psychologist*, 57(10), 774-783.
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2009). Global generations and the trap of methodological nationalism: For a cosmopolitan turn in the sociology of youth and generation. *European Sociological Review*, 25(1), 25-36.
- Beck, U. (1986). *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bucholtz, M. (2002). Youth and cultural practice. *Annual Review of Anthropology*, 31, 525-552.
- Bynner, J. (2005). Rethinking the youth phase of the life course: The case for emerging adulthood? *Journal of Youth Studies*, 8(4), 367-384.
- Christiansen, C., Utas, M. & Vigh, H.E. (2006). *Navigating Youth, Generating Adulthood: Social Becoming in an African Context*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet
- Drews, A. (2012). *Einstimmungen: Untersuchungen zum therapeutischen Potential von Musik und Tanz in Kamerun, Marokko und Liberia*. Ontleend aan: <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bsz:14-qucosa-88432>
- Hansen, K.T. (2008). Localities and sites of youth agency in Lusaka. In K.T. Hansen (red.), *Youth and the City in Global South*, 98-124. Indianapolis: Indiana University Press.

- Hansen, K.T. (2005). Getting stuck in the compound: Some odds against adulthood in Lusaka, Zambia. *Africa Today*, 51(4), 3-16.
- Lightfoot, C., Cole, M. & Cole, S.R. (2009). *The development of children*. New York: Worth Publishers.
- Liechty, M. (1995). Media, markets and modernisation: Youth identities and the experience of modernity in Kathmandu, Nepal. In V. Amit-Talai & H. Wulff (red.), *Youth Cultures: A Cross-cultural Perspective*, 166-222. London: Routledge.
- Passas, N. (1999). *Globalization, criminogenic assymetries and economic crime*. European Journal of Law Reform, 1, 399-423.
- Schwartz, S.J., Côté, J.E. & J.J. Arnett (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth and Society*, 37(2), 201-229.
- Stearns, P.R. (2006). *Childhood in world history*. New York: Routledge.

11. Bijlage - Onderzoeksinstrumenten

Ongestructureerde interviews

Algemene informatie

- Hou oud ben je?
- Wat doe je in je dagelijks leven? Studeren? Werken?
- Bij wie woon je?
- Heb je kinderen?

Levensbeslissingen Agency

Levensbeslissingen - Onafhankelijkheid

- Heb jij het gevoel dat je zelf de vrijheid hebt om beslissingen te maken over je leven?

Levensbeslissingen – Controle

- Heb jij het idee veel beïnvloedt te zijn van buitenaf wat betreft je levensbeslissingen?
In vorm van hulp? In de vorm van dwang?

Levensbeslissingen – Verantwoordelijkheid

- Wat zou er gebeuren denk je als er iets mis zou gaan (omtrekt een bepaalde levensbeslissing)? (Bijvoorbeeld: Iemand besluit om te gaan studeren en haalt zijn studie niet, wat zou er gebeuren? En wie zou hiervoor verantwoordelijk zijn?)

Levensbeslissingen – Exploratie

- Wat heb jij allemaal al gedaan voordat je op het punt was waar je nu bent? Heb je het idee dat je in de toekomst nog wat gaat veranderen aan waar je nu bent? (Specifiek: Denk je dat je nog gaat studeren? Denk je dat je voor altijd deze baan zult doen? Denk je dat je voor altijd met deze partner zult blijven? Heb je al veel verschillende partners gehad? Etc.)

Levensbeslissingen beperkende structuren

Levensbeslissingen – Sociale/culturele conformiteit

- Denk jij dat veel mensen in jouw samenleving deze beslissing hebben gemaakt? Denk je dat dat normaal is om te doen?

- Ben je soms bang dat bepaalde levensbeslissingen van invloed zouden kunnen zijn op je sociale leven?

Levensbeslissingen - Ouderlijke invloed

- Hoe staan je ouders tegenover je levensbeslissingen?
- Hoe hadden je ouders denk je gereageerd als je je leven anders had vormgegeven?

Levensbeslissingen - Invloed van *peers*

- Hoe staan je vrienden tegenover je levensbeslissingen?
- Denk je dat je vrienden je zouden buitensluiten als je andere beslissingen zou maken? Ben je hier bang voor?

Levensbeslissingen - Economische beperkingen

- Denk je dat je leven er anders had uitgezien als je de materiële mogelijkheden daarvoor had gehad?

Levensbeslissingen beoordeling agency

- Vindt je het leuk wat je doet/gaat doen?
- Had je je leven misschien anders willen vormgeven? Zo ja, waarom denk je dat dat niet gelukt is?

Risicogedrag

- Rook jij wel eens? Drinken? Andere drugs? Dronken autorijden? Stelen? Onveilig rijden? Etc.

Risicogedrag Agency

- Zo ja, waarom? Hou staan je ouders hier tegenover? Je vrienden?
- Hoe ga je om met de consequenties?

Risicogedrag beperkende structuren

- Zo niet, waarom niet? Ben je bang voor de reactie van de mensen in je omgeving? Heb je er de economische middelen niet voor?
- Wat is de rol van je vrienden in dit gedrag?

Risicogedrag beoordeling agency

- Hoe voel jij je als je dat gedrag vertoont? Wat betekent het voor je?

- Zou je het gedrag graag willen vertonen?

Agency in historisch perspectief

- Denk je dat mensen in Katete 20 jaar geleden zelf hun studie/partner konden kiezen?
- Zit er een verschil in de manier waarop jongeren tegenwoordig hun beslissingen maken en de manier waarop jongeren vroeger beslissingen maakten?
- Zo ja, hoe is deze verandering tot stand gekomen dan?

Focus groups

- Hoe denken jullie dat het leven van de meeste jongeren van jullie leeftijd eruit ziet? Zit hier veel verschil in per individu? Zijn er veel verschillende mogelijkheden om het leven vorm te geven?
- Hoe zouden jullie de traditionele normen en waarden omtrent (...) beschrijven?
- Hoe staan jongeren in Katete tegenover roken, drinken, dronken autorijden, stelen, onveilig vrijen etc. Hoe staan volwassenen hiertegen?
- Denken jullie dat dit veel gebeurt? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

12. Bijlage – Interviews, Observaties & Focus Groups in chronologische volgorde

08.04.2013

Jack (24)

- Studeert ICT op de universiteit
- Woont bij een tante
- Heeft geen kinderen
 - Denkt op dit moment niet over kinderen na, volgens hem is hij daar nu nog niet aan toe, wat dat betreft is hij nog een ‘young boy’
 - Op de vraag of hij zich over het algemeen als een young boy ziet zegt hij dat hij over het algemeen wel volwassen is, maar nog niet op dat gebied
 - No, I am an adult, but when it comes to that matters I am still a young boy.
- Geen partner
 - Heeft wel een partner gehad, maar heeft nu besloten om zich op school te concentreren
- Wou eerst naar het leger, werd niet aangenomen en heeft toen via een advertentie besloten om ICT te gaan doen → heeft er zelf wel heel actief over nagedacht wat hij later in het leven wil doen
- Heeft zich eerst aangemeld en vervolgens toen hij aangenomen was pas zijn ouders verteld
- Voelt zich nog wel enigszins afhankelijk van zijn ouders, omdat deze zijn school en alles voor hem betalen en hij nog geen eigen inkomen heeft
- Volgens hem is de traditie aan het afbrokkelen → “we are leaving our traditions and we are getting more english manners”.
 - Vooral als het gaat om kleding en traditionele dans
- Studeren tegenwoordig redelijk normaal voor Zambiaanse jongeren
 - Keuze van studie wordt gedeeltelijk nog beïnvloedt door ouders
-

Joe (23)

- Studeert wildlife management aan de universiteit
- Heeft hiervoor gekozen omdat hij geïnteresseerd was in de natuur en omdat hij goed was in de vakken die hij voor deze studie nodig had

Memo (20)

- Net klaar met de middelbare school, wil gaan studeren om lerares te worden

Conclusie van de dag:

- Jongeren denken zelf wel echt na wat ze willen voor de toekomst (What do I want for the future?)
- Ze denken niet echt heel diep na waarom ze een bepaalde studie doen (lijkt alsof ze gehaast zijn om iets te doen)
- Traditionele normen en waarden vervallen
- Studeren is heel normaal
- Jongeren hebben het weinig over de ouders wanneer ze vertellen over hoe zij voor hun studie/toekomst hebben gekozen, geven wel aan dat ouders tevreden zijn met de keuze die zij gemaakt hebben → vertellen veel vanuit de ik-vorm

09.04.2013

Jack

- Vertelt dat het Zambia steeds normaler wordt om later kinderen te krijgen vanwege de studie. Over het algemeen is het voor jongeren normaal om te gaan studeren na de middelbare school, vandaar dat het normaal is om later kinderen te krijgen. Bovendien wordt er actief gepoogd (televisie serie) om de leeftijd van het kinderen baren te verlengen.
- Vertelt ook dat de vrouwen steeds meer rechten krijgen en dat de traditionele rolverdeling van man en vrouw op bepaalde gebieden aan het afbrokkelen zijn → vrouwen hebben meer mogelijkheden om hun leven vorm te geven & meer waardering voor vrouwen
- Volgens hem worden jongeren in Zambia volwassen tussen de 20-25 jaar. Dit wordt met name gekenmerkt door financieel onafhankelijk te zijn van de ouders en niet zo zeer door huwelijk of ouderschap. Volgens hem is hij echter geen kind meer alleen

omdat hij deze kenmerken niet heeft. het verschil tussen hem en een kind is dat hij zijn eigen beslissingen kan maken:

- o K: So, what is the difference between you and a child then?
- o J: Well, I have the capacity to know which path is right and which one is wrong. A child does not have that capacity.
- o K: You mean you have the possibility of making your own decisions?
- o J: Yes, I can make my own decisions.

Joe

- Wilde eerst aan een universiteit in Rusland solliciteren. Daarvoor moest hij eerst 6 maanden in Zambia Russisch leren. Terwijl hij Russisch aan het leren was en bijna klaar was werd hij aangenomen bij een universiteit in Zambia. Hij koos ervoor aan de universiteit in Zambia te studeren, omdat hij er op die manier zeker van kon zijn dat hij een opleiding zou hebben.
- Geen kinderen

Memo

- Heeft een 3-jarige zoon
- Kind was een 'ongelukje'
- Moeder en oma zorgen nu voor het kind
- Relatie met de vriend is uitgegaan nadat het kind ongeveer 9 maanden oud was
- Vader ziet het kind nog wel regelmatig voor en heeft goed contact met haar

10.04.2013

Joe

- Vertelt over de omstandigheden op de campus van de universiteit, dat hij eigenlijk illegaal in een kamer zit samen met 5 anderen wat bedoelt is voor 2 personen
- Vertelt dat de studenten aan zijn universiteit vaak in opstand komen en zelfs in gewelddadig protest komen
- Vertelt dat volgens hem de tradities aan het veranderen zijn → mensen gaan steeds meer lijken op mensen uit de westerse landen "the people are copying the life of people in those other countries" → mensen worden steeds individueler → reden daarvoor moderne technologie en vooral de televisie

- Grootste verandering voor de jeugd is dat zij meer agency hebben → ze kunnen nee zeggen tegen hun ouders en ze kunnen zelfs beslissen wat ze willen met hun leven
- Hij vertelt dat voor hem persoonlijk hij wel waarde hecht aan het advies van zijn ouders, maar dat hij dat dan integreert met zijn eigen wensen. Dit werkt heel goed voor hem.
- Nadeel hiervan is dat de jeugd foute beslissingen maakt (legt nadruk op nadelen) → met name omdat deze gaan roken, drinken, zich prostitueren etc.
- Wat betreft partnerkeuze hebben zijn ouders wel een voorkeur (iemand van zijn tribe), maar uiteindelijk is hij het wel zelf die bepaald wie zijn vrouw gaat worden
- Heeft eerder een vriendin gehad, maar nadat het uit is gegaan heeft hij besloten om zich meer te focussen op zijn studie
- In eerste instantie antwoordt Joe dat hij een volwassene is, bij nader inzien is het inderdaad eens met Jack dat hij ertussen zit. Voor hem is het kenmerk van volwassen zijn wanneer je afgestudeerd bent en alles zelf kunt regelen.

Jack

- Volgens hem is de grootste verandering voor de jeugd van Zambia dat deze meer onderwijs hebben
- Is het ook eens met Joe dat jongeren door de verandering meer agency hebben
- Volgens hem zijn de voordelen dat jongeren zelf beslissingen kunnen maken en dat ze dat kunnen kiezen wat ze echt willen en wat ze ook aankunnen, nadeel is dat jongeren het foute pad kiezen → nadeel weegt zwaarder
- Haalt ook aan dat jongeren steeds meer roken en drinken en dat dit niet geaccepteerd wordt door de ouders

Conclusie van de dag

- Soort van tweedeling tussen jongeren: de jongeren die studeren en serieus bezig zijn met hun toekomst en de jongeren die het foute pad kiezen → beide soorten jongeren het gevolg van agency
- Achterhalen waarom de jongeren voor het 'foute pad' kiezen en hoe daarover gedacht wordt!

Observaties

- Andere nicht van tas wel traditionele vrouw die met 25 al getrouwd en kinderen heeft waarvan de oudste al 9 is
- Jongeren hebben drankprobleem!

11.04.

Jack

- Zoekt in het huwelijk ook iemand die niet alleen maar ja zegt, iemand die hem advies kan geven
- Zou zich niet laten leiden door de wens van zijn ouders om iemand te vinden van zijn stam: If I love her, I love her. What should I do? I don't love someone for what she does or where she is from, but for what she is."
- Denkt dat over het algemeen jongeren zich niet laten leiden door de wensen van hun ouders, maar dat deze zelf beslissen met wie ze trouwen.

Rueben

- Geeft aan dat jongeren steeds meer op zoek zijn naar vrijheid. Jongeren hebben deze vrijheid ook veel meer dan vroeger. Komt volgens hem met name omdat er veel weeskinderen zijn. Deze groeien op bij andere volwassenen waar ze vaak fout behandeld worden, vaak lopen ze dan weg van huis om samen te wonen met vrienden. Op dat moment hebben ze alle vrijheid om te doen en te laten wat ze willen. Ze willen dan ook niet meer het advies van andere volwassenen opvolgen. Volwassenen voelen zich steeds meer machteloos tegenover de jongeren. Op de vraag of het in de zambiaanse cultuur niet normaal is om de wens van ouderen op te volgen zegt hij: That is fading away. Youth nowadays are looking for freedom.
- Vertelt dat het een groot probleem is dat jongeren een levensstijl willen volgen die zij op de televisie zien. Hierdoor nemen zij de risico's om snel geld te verdienen door te stelen en zich te prostitueren. Op die manier kunnen ze de kleren en telefoons kopen die ze willen en kunnen ze de drugs kopen die ze willen.
- Andere reden waarom jongeren risicogedrag vertonen is omdat hun ouders geen geld hebben voor ze om een goede opleiding te hebben. Vaak hebben ze heel veel kinderen en kunnen ze zich maar voor een paar veroorloven om deze naar school te sturen. Diegenen die niet naar school kunnen gaan doen dan kleine klusjes. Met het weinige

geld dat ze verdienen kopen ze drugs. Jongeren worden dus met name om economische redenen verhinderd om dat te doen wat zij willen.

- Ziet zichzelf als een jongere, omdat deze tussen de 0 en de 35 vallen.
- Heeft eerst bij zijn zus gewoond en ging vervolgens bij priesters wonen. Geïnspireerd door de priesters wou hij naar een priesterschool. Deze heeft hij na 3 jaar afgebroken, omdat zijn ouders een contributie hadden moeten geven die zij niet hadden (?!). vervolgens is hij naar zuid afrika gegaan om te studeren. Daarna heeft hij een poos bij een NGO gewerkt en heeft vervolgens besloten om zijn eigen NGO in Katete te openen → exploratie!

Conclusie van de dag

- Jongeren jagen het westerse leven na en raken door economische constraints in risicogedrag verweekt
- Sterke tweedeling tussen jongeren: die die het goede pad kiezen en die het foute pad opgaan

12.04.

Memo

- Heeft nu een nieuwe vriend die zelf ook een 3-jarig kind heeft. kind leeft bij de moeder, vader ziet het kind ook regelmatig. Ze heeft het vriendje op school leren kennen.
- Is niet van plan om te trouwen voordat ze klaar is met school. Daarna pas trouwen en nog een kind.
- Draagt op school hele westerse kleren terwijl ze thuis juist in afrikaanse kleding loopt.

Jack

- Zijn ouders verbieden hem om te trouwen terwijl hij studeert. Hij mag best een vriendin hebben, maar hij heeft voor zichzelf besloten dat hij dat nu liever niet wil, omdat hij zich op school wil concentreren. Zijn ouders willen niet dat hij trouwt precies om deze reden.
- Jongeren leren elkaar over het algemeen op school of op feestjes kennen. Over het algemeen duurt het wel even (1 jaar ofzo) voordat ze hun partner aan de ouders voorstellen, pas als het echt serieus is.

- Hij heeft destijds alleen zijn moeder vertelt dat hij een vriendin had, maar zij heeft zijn ouders nooit leren kennen.

Rueben

- Vertelt dat de jongeren in Katete geprotesteerd hebben tegen de moordzaak onlangs, over het algemeen protesteren de jongeren vaker over de misstanden van de regering
 - Hij is vaak degene die de jongeren mobiliseert om te protesteren
- Vertelt dat de jongeren vaak drinken om hun problemen weg te drinken en door groepsdruk → kopen vaak drank voor elkaar en voelen zich op die manier ook gedwongen om verder te drinken
- Is zelf niet getrouwd en heeft ook geen vriendin. Zijn vader heeft hem toen hij 28 was gevraagd wanneer hij eindelijk zou gaan trouwen, hier had hij zelf echter geen interesse in, omdat hij nog steeds niet gestudeerd had. Zijn antwoord was: “If you want I can marry a woman, but you will have to take her in your house, you will have to feed her and you will have to take care of her. I will go to school in the meanwhile.” Hierna heeft zijn vader het thema nooit meer aangesproken. Rueben zelf wacht op het juiste moment en totdat hij de juiste vrouw heeft leren kennen.
- Wat betreft het afnemen van het transitieritueel is hij zelf ook grotendeels verantwoordelijk ervoor dat het niet meer plaats vindt in deze streek. Dit ritueel brengt veel nadelige gevolgen met zich mee, omdat de meisjes tijdens dit ritueel leren hoe ze een man in bed moeten bevredigen. Nadat zij dit geleerd hebben moet vaak de neef het meisje de eerste nacht “proberen” om de familie te laten weten hoeveel ze geleerd heeft. Bovendien hebben de meisjes zelf de neiging om wat ze geleerd hebben toe te passen. Dit komt erop neer dat de meisjes met veel verschillende partners seks hebben om te oefenen. Dit draagt bij aan de HIV/Aids prevalentie, ongewilde zwangerschappen en tienerzwangerschappen. Rueben probeert de community ervan te overtuigen dat zij deze rituelen in eerste instantie moeten richten op de persoonlijke hygiëne en voorlichting over HIV/Aids, zwangerschappen etc. Het ritueel dat zich bezighoudt met de eigenlijke seks zou pas rond de 20 moeten plaatsvinden, als de jongeren geen kinderen meer zijn. In Zambia zijn kinderen tussen de leeftijd van 0-18, jongeren tussen 19-35 en volwassenen vanaf 36.

Conclusie van de dag:

- Agency van de jongeren in Katete komt ook grotendeels voort uit NGO's zoals Youth Alive → Rueben mobiliseert hen om in opstand te komen

13.04.

Rueben

- Veel jonge vrouwen in de stad willen zelf trouwen omdat ze op die manier namelijk vrij kunnen zijn van hun ouders en omdat ze dan geld hebben (van de man)
- In de dorpen zijn het vaak de ouders die hun kinderen ertoe zetten om jong te trouwen, omdat ze dan een bruidschat krijgen die ze goed kunnen gebruiken.
- Over het algemeen gebeurt het wel eens dat de ouders graag willen dat hun kind met een bepaald persoon trouwt, omdat deze uit een goede familie komt. Vaak wordt dit in de vorm van advies gezet, maar de meisjes voelen zich voldoende onder druk gezet om het uiteindelijk wel te doen.
- Mensen die getrouwd zijn worden wel vaak serieuzer genomen en worden vaak wijzer geacht dan ongetrouwde mensen zonder kinderen.
- Eigenlijk best lastig om jongeren tussen de 18 en 35 onder één noemer te scharen, omdat de jongeren op deze leeftijd te divers zijn.
- Werk maakt iemand een volwassene → financieel onafhankelijk

15.04

Memo

- Heeft het idee dat ze nog geen volwassene is omdat ze nog steeds afhankelijk is van haar ouders
- Bruidschat zorgt ervoor dat ze vastplakt aan haar vriend → zijn mensen die zich vrijkopen, maar niet veel
- Wanneer ouders ontevreden zouden zijn, zou ze niet weten wat ze zou doen (50/50)
- Ouders aanvankelijk niet blij met de zwangerschappen maar ze hebben het uiteindelijk wel geaccepteerd

16.04

Memo

- Mensen kiezen zelf wat ze willen studeren, maar zijn afhankelijk van hun schoolcijfers
- Memo wil wel echt lerares worden, omdat dat haar passie is, heeft niet te maken met het geld

Rhoda

- Wil na school lerares of zuster worden. Haar ouders en zichzelf willen liever dat ze zuster wordt, maar omdat het sneller en goedkoper is om leraar te worden wil ze misschien toch liever lerares worden (economische constraint)

Yaya

- Met name de economische constraints zorgen ervoor dat jongeren niet studeren en juist slechte dingen doen. hiervoor is met name de overheid verantwoordelijk, zij investeren niet genoeg erin om de bevolking welvarend te maken. Daarnaast ook korte termijn denken van mensen problematisch.

17.04.

Memo

- Was niet blij met het feit dat ik Tasila had verteld dat ze een vriend had → vertelt dat in de families waar de ouders veel nadruk leggen op educatie men liever niet wil dat men voor het afronden van de school een vriend heeft. die families hebben liever dat men de vriendjes na de studie leert kennen en dan gaat trouwen. Zij vindt het persoonlijk echter beter om haar vriend nu al te hebben zodat ze hem tijdens haar studie beter kan leren kennen en als ze klaar is met haar studie tenminste weet met wie ze gaat trouwen.
- Ze praat niet graag met volwassenen over dit soort thema's. "We just don't talk about those things. That is the way Zambia is."
- Voor de families waar educatie niet zo belangrijk is, is het juist belangrijk voor de ouders dat de kinderen snel trouwen → bruidsschat

18.04

Mary (19)

- Here in Zambia life is just ok if you are educated. And if you are educated you can whatever you want in life.
- Niet goed opgeleid. Ze heeft op gegeven met school moeten stoppen, omdat ze het geld niet meer had. Nu werkt ze om na de vakantie weer naar school te kunnen gaan. Geld voor school komt ook gedeeltelijk van familie.
 - I think next term I am going to school, otherwise life is hard.
- Veel mensen die geen geld hebben om naar school te gaan trouwen in plaats daarvan. Mary wil dat zelf niet.
 - Me? No no no! Until I finished my education, I won't do that. I want to become a doctor. (...) I want to be helping people because I see how people they suffer.
 - Moeder ondersteunt haar wens om dokter te worden en probeert haar financieel te ondersteunen.
- Heeft op dit moment geen vriend. Volgens haar is het niet makkelijk om gewoon een "vriend" te hebben waar je lol mee hebt zonder getrouwd te zijn. Over het algemeen "gevaarlijk" voor meisjes om vriendjes te hebben, omdat ze dan de kans lopen om zwanger te worden zonder dat ze klaar zijn met school/vervolgopleiding
 - This boy from Lusaka proposed to me, but I said: First I have to finish my education. You know, love is something that can be for a married, not just for games, going out what what. It's dangerous here in Zambia. Once you have someone whom you love, the end of the year you find that you are pregnant. And what are you going to do? What about the education? → jongens hebben geen begrip voor het gebruik van condooms.
 - Volgens haar zijn er zelf jongens die plannen om vrouwen zwanger te maken zodat ze niet meer naar school gaan. Ze beloven de meisjes dan dat na de baby, dat ze dan weer naar school kunnen gaan. Gebeurt niet in de praktijk.
 - Wil geen vriend zolang ze nog naar school gaat: Once I have a boyfriend, I will get disturbed, I know.
- Volgens haar maakt met name haar moeder de beslissingen voor haar, pas na haar opleiding kan ze beslissingen voor zichzelf maken.
 - The only decision I can make now is that I want to go back to school. That's the only decision I am supposed to look at now, not love, whatever,...no.
 - So, is it you who decides that you shouldn't be having a boyfriend now?

- Ok, that's the thing, it's me. But mum she also talks about it.
 - Vertelt over een meisje van 18 in Lusaka die jong is, maar op grond van haar opleiding al haar eigen beslissingen kan maken.
 - What people have advised me, especially my headmaster is: Education is the key of life. If you are educated you can be in love, do whatever you want. Because education is the thing that everybody needs to have.
- Vertelt dat het wel gebeurt dat jongeren tijdens hun opleiding partners hebben, maar volgens haar gaat dat niet samen: Especially at boarding school, they have boyfriends. It's like a game. But to be honest, you can't get two ways. (...) You will stop studying, because you will be only thinking about that boyfriend. So, I don't want to be involved in that.
- Ok, you can make your own decision, but you have to think about your parents, here in Zambia.
 - So, do you think that actually happens before people make a decision?
 - No, some people they don't. They just do as if they are alone, as if there is no one to support them, there is no parent.
 - It's something in life that's new.
 - Volgens haar nemen jongeren hun eigen beslissingen zonder de ouders te raadplegen, omdat de ouders hen niet begrijpen.
- Us young people here in Zambia, we have free movement. We can go any school we want, as long as we have money. And you have to know what your parents wants, there are rules.
- Volgens haar zijn ouders in Zambia erg streng. Aan de ene kant voelt ze zich daar slecht over, aan de andere kant begrijpt ze het ook wel.
- "It's up to you to make the decision, but you need to think about your parents."
- Volgens haar zijn er wel veel jongeren die dit niet doen en volgens haar is dat slecht, omdat het vaak de ouders zijn aan wie zij hun leven te danken hebben.

Discussie met Rueben

- Mary had problemen met haar zus, omdat deze leugens over haar vertelde. Op gegeven moment kreeg ze een baan aangeboden in een winkel van ene meneer Banda, vervolgens heeft hij haar ook een kamer aangeboden. Hij heeft de eerste twee maanden betaald, maar nu betaalt ze het zelf. Rueben heeft haar aangeboden om bij

hem te blijven zodat ze niet voor de huur hoeft te betalen en dit geld kan sparen voor haar opleiding. Zij weigert dit echter te doen en wil liever in de kamer blijven. Op de vraag waarom ze dit niet wil geeft ze hele uitwijkende antwoorden. Ze zegt steeds dat die meneer Banda haar die kamer heeft aangeboden zonder dat ze daarom gevraagd heeft. Rueben veronderstelt dat Mary liever in de kamer wil blijven omdat ze daar alle vrijheid heeft om alles te doen wat ze wil. In eerste instantie wil Mary dat niet toegeven, maar uiteindelijk geeft ze toe dat het inderdaad wel fijn vindt om ergens te leven waar ze niet gecontroleerd wordt.

Henry (35)

- Voelt zich ook nog een youth, ten eerste vanwege de leeftijd en ten tweede omdat hij nog steeds afhankelijk is van zijn ouders. Hij is getrouwd en heeft kinderen, maar is financieel nog steeds afhankelijk.
- Werkt ook in een NGO met jongeren
- Vertelt dat het probleem met meisjes en opleiding is dat ze zwanger raken. Volgens de regels kunnen ze daarna terug naar school, maar vaak schamen ze zich ervoor om weer naar school te gaan en beslissen dan de opleiding voor goed af te breken.

19.04

James (27)

- Ziet zichzelf als een youth, omdat hij nog geen 35,36 is. Hij heeft wel al de verantwoordelijkheden van een volwassene, gaat puur om de leeftijd en om het feit dat hij qua gedrag nog niet volwassen is.
 - o “When I a man adult is when I can do things like an ordinary person, but now I am a youth. I have to consider myself as a youth. (...) The things I do can make me an adult. Because if I do things correctly than I am an adult.”
 - o So you think that young people don’t do things correctly?
 - o They don’t. They just do things at random.
 - o So, you consider yourself a youth. Do you do things at random?
 - o Sometimes, I go out, have sex with young ones. → met name irresponsible omdat hij de kans loopt op een SOA

- Is getrouwd en heeft een kind van bijna 3 jaar. Heeft zijn vrouw op de markt leren kennen 3 jaar geleden. Na een maand heeft hij besloten haar om het huwelijk te vragen. Volgens hem was hij meteen heel erg verliefd en is hij dat ook nog steeds.
- Kan geen verklaring geven voor het feit dat hij vreemdgaat/ging. Volgens hem gaat hij tegenwoordig niet meer vreemd, omdat hij nu volwassener is.
 - My mind was still fresh, as someone passed I would think: How about that one? As I am growing up, my mind is growing up as well.
- Ouders zijn tevreden met de vrouw.
- Heeft zijn vrouw eerst aan zijn zus voorgesteld, die heeft hem uiteindelijk aangemoedigd om haar ten huwelijk te vragen, omdat hij zelf een beetje verlegen was.
- De meeste zambianen trouwen redelijk snel nadat ze elkaar leren kennen. Kan hier geen reden voor geven.
- Volgens hem willen de meeste vrouwen alleen het geld van de man, dat is volgens hem een groot probleem. Eigenlijk heeft hij zijn vrouw met name gekozen omdat zij niet uit was op zijn geld.
- Wanneer een man een vrouw ten huwelijk vraagt is het geen probleem als de vrouw weigert.
- Mensen leren elkaar gewoon op straat, op de markt, op werk etc kennen.
- Hij is een taxichauffeur sinds 3 jaar. Daarvoor heeft hij vee verkocht aan een slager, 5 jaar lang. Daarvoor ging hij naar school. Deze heeft echter twee jaar voor het eindexamen afgebroken, omdat hij geen geld meer had, met name omdat zijn vader een alcoholist was. Hij is gaan werken zodat zijn broers en zusjes wel naar school konden gaan en hebben deze ook afgemaakt. Hij is wel nog plan om ooit de laatste twee jaar af te maken.
- Terwijl hij nog naar school ging met 14 jaar heeft hij besloten om bij zijn tante te gaan leven, omdat zijn alcoholistische vader te opvliegend was voor hem.
 - The only problem is when he was drinking. He could come and insult me, beat me up. That was what was happening. To avoid that, I just left to come and live with my auntie.
 - So, it was you who decided?
 - Yes.
 - So, what did your father say about that? And your mother?

- o He did not say anything. My mother came and explained to her sister and she accepted.
- Volgens hem hebben de meeste zambiaanse jongeren wel de vrijheid om hun eigen keuzes te maken.
 - o Young people have the freedom to make their own decisions. But the problem is that if you go without saying “bye” to your parents or any of your relatives, if things go wrong there, then you know you will have somewhere to go. Like that you can come back again.
- Volgens hem hadden jongeren 20 jaar geleden deze vrijheid niet. ligt volgens hem eraan dat de jongeren “trots” zijn.
 - o Twenty years ago, the youth used to respect their parents and their tradition. Today, they don’t. They are taking that tradition away, putting that aside. They are saying that this the new generation. “It’s a modern world”, that is what they are saying.
 - o So they can have their rights to do the things that are right for them.
- Heeft geen idee waar deze verandering vandaan komt.
- Hij wil persoonlijk liever terug naar het traditionele systeem waarin er respect wordt getoond aan de ouderen.
 - o If my parents tell me something that is correct, then I will do so. But if it’s not, I will definitely not.
- Volgens hem is het slimst als de regering de juiste regels maakt voor jongeren en deze doorspelen aan de volwassenen, dan zou iedereen probleemloos naar het oude systeem terug kunnen gaan. De vrijheid van de jeugd zou gestuurd moeten worden.
- Eigenlijk is de vrijheid niet het probleem, maar de respectloosheid. Met name drinken een groot probleem, omdat de dronken jongeren anderen uitschelden, slaan, etc.
- Probleem dat er geen grenslijm is aan drinken, vele beginnen al met 8-10 jaar met drinken. Dit is ook een nieuw probleem, vroeger begon men pas op latere leeftijd. Kan te maken hebben met het feit dat jongeren meer eigen beslissingen kunnen maken.
- Volgens hem kan de vrijheid zowel negatief als ook positief zijn.
- Wil later een vrachtwagenchauffeur worden. moet wel eerst een rijbewijs halen daarvoor, momenteel heeft hij daar nog niet de financiële voor..

o In the future I will be a truckdriver, forever. Ever since first grade I knew I wanted to be a truckdriver.

- Geld de grootste barrière voor agency.
- Wil pas over 4 jaar nog een kind, omdat hij eerst genoeg geld moet hebben.
- Voor zijn vrouw had hij 3 andere vriendinnen, maar vond hun gedrag niet zo geweldig, met name omdat ze uit waren op zijn geld, daarom heeft hij hen niet getrouwd.
- Hij heeft zelf niet het gevoel dat de samenleving veel druk op hem uitoefent.
- Vrienden hebben wel invloed, met name negatieve.

20.04

? → Isaac (32)

- Heeft al verschillende studies gehad en verschillende baantjes. Vertelt dat hij dit heeft gedaan, om op die manier meer kansen te maken op een goede baan. Op het moment is hij niet tevreden met zijn baan, hij zou het liefst voor een NGO willen werken met kinderen. hij heeft tot nu toe nog niet geprobeerd dit te doen. aanvankelijk wilde hij priester worden, maar hij had op gegeven een handtekening van zijn vader nodig om missionaris te worden. zijn vader wilde de handtekening niet geven, omdat hij liever wilde dat zijn zoon een baan zou krijgen die beter betaald is.
- Vertelt dat hij nog niet getrouwd is. Zijn ouders waren het hier helemaal niet mee eens, maar hij wil zelf niet gewoon zo maar iemand trouwen. Hij wil iemand vinden die echt speciaal is. Ondanks het feit dat zijn ouders niet blij waren met deze beslissing hebben ze nu wel goed contact.

22.04.

Joseph (27) → Frank

- Vroeger was het minder makkelijk voor jongere om een bar in te komen, tegenwoordig is dat heel makkelijk. Er is weliswaar een wet, maar deze wordt niet zo sterk meer nageleefd. Heeft ermee te maken dat de eigenaren alleen op winst uit zijn en daarnaast ook met het feit dat ouders hun kinderen steeds vaker sturen om drank te halen. Het heeft ook ermee te maken dat sterke drank vaak in kleine hoeveelheden

verkocht worden, waardoor kinderen deze ten eerste makkelijker kunnen kopen omdat ze niet heel duur zijn en daarnaast kunnen ze ze ook makkelijk verstoppen.

- Redenen voor jongeren om te drinken; groepsinvloeden, omdat ze niets beter te doen hebben.
 - o There are number of reasons they are telling me. Some they are saying, as I said, it is the group influence. The group influence can come from lacking of reasonable activities, you see? They have got nothing to do. But they secure small money. (...) What they think is: Aah, we have got nothing to do, what can we do? Let's go and refresh ourselves. They don't take Fanta, but they go for strong drinks. Sometimes parents might not know, but this is what is happening. They leave home and they say they go somewhere. Their parents might think they might have gone to do some other activities.
 - o But when the parents find out?
 - o Some of the parents when they find out they react against that. Let me say, most of the parents they do react against that. Now, it depends on the resistance of that youth.
 - o How do you mean the resistance of the youth?
 - o They may say: Stop drinking that beer. But maybe they won't consider that parent much. They will say: If you have enough of me just let me move away from this place. Do you think I cannot stay alone? Something like that.
 - o What brings them into that situations is lack of good activities that can teach them or help them or make them busy.
 - o But do you think that happens often that the youth moves out from their homes?
 - o Yes.
 - o But how? I mean, they don't have money, they don't have a job.
 - o That's where the issue of stealing comes. There are some who can resist from stealing, they can go and do some piece of work. Than after getting that money they go and buy some small *nsima*, they eat and they go off to get the beer.
- Redenen om het huis uit te gaan zijn divers. Kan vanuit het kind komen of kan zelfs vanuit de ouder komen (het huis uit gooien).
- Hij een kleine ondernemer die chinese en indiaase kruiden verkoopt.

- Heeft nog nooit gedronken en wil het ook pertinent niet.
- Heeft daarvoor voor een muziekproductie gewerkt, wil daar later eigenlijk verder mee.
- Heeft pas met 23 zijn school afgemaakt. Had ermee te maken dat hij steeds pauzes moest inlassen omdat hij moest werken om voor zijn school te betalen.
- Hij heeft nog niet gestudeerd, maar wil dat later nog wel doen. hij wil ICT studeren.
 - It really pains me to stay in this society without going to school.
- Is niet getrouwd, heeft wel eerder vriendinnen gehad. Hij wil eerst studeren en daarna pas trouwen. Zijn ouders vinden dat prima.

23.04.

Mary

- Vertelt uiteindelijk dat ze wel een vriend heeft.
- To be honest, what i said that day is true. I remember the day that boy proposed to me, I had a quarrel with my mum. I went somewhere to a quiet place, mountain view. And I just sat there and he approached me in a good way. That's how he became my boyfriend.
- It's something that you can do. And I know if I do this, I can get this. This boyfriend-girlfriend thing, its not only about having sex or whatever. So, if you understand the word boyfriend, its something that you respect, you know. Someone whom you love, someone whom you trust. So if that person trusts me and I trust him, there is nothing wrong. I know I will go to school soon and he will be going somewhere else, so I cant even be pregnant. So having a boyfriend is not a problem, just the way you treat each other and what you want in life. → het is dus inderdaad wel zo dat vriendjes een problem kunnen zijn, maar dat hangt ervan af hoe jij ermee omgaat.
- Met name ouders zijn tegen het hebben van vriendjes.
- Haar moeder zou erg boos zijn als ze uitvinden dat ze een vriend heeft.
 - If i would tell my mum that i have a boyfriend, she would say: pack your clothes and move to your boyfriend. You have seen yourself that you have grown enough. So she would say, I know.
 - But after that you would still have contact?
 - Yeah!

- Met haar andere ‘oom’ kan ze wel praten over deze dingen. Hij is het er ook niet mee eens, maar geeft haar gewoon advies. Ze zou het fijn vinden als ze dit ook aan Rueben zou kunnen vertellen, misschien zodat hij haar zelfs meer advies zou kunnen geven.
- Met Banda kan ze wel ‘onderhandelen’, maar met Rueben heeft ze het gevoel dat ze dat niet kan.
- Jongeren hebben het over het algemeen moeilijk om over dat soort dingen te praten met hun ouders.
 - You can talk about ambitions with your parents. They like it and they feel good if I say: “Mum, I want to be a lawyer, I want to be a doctor..” They feel good. Now if you tell your parents next time: “Mum, I have a boyfriend. His name is Robert, he works at Airtel or at MTN”, she won’t feel good. Now if you have finished school from grade 1 to 12 and you’ve done your studies and you’re graduated and you say: “Me, I have a boyfriend, he works at NBC, by the name of Francis.” They will feel good! “Aaaah, my daughter!” You know, if you are still schooling, she won’t be happy.”
- Maar de meeste jongeren volgen dat advies niet en hebben gewoon stiekem vriendjes.
- Why is it so difficult for you to tell your parents about your boyfriends?
 - It’s because they don’t understand. (...)
- Op het moment dat ze haar moeder zou vertellen dat ze een vriendje heeft zou deze haar financieel niet meer ondersteunen, daarnaast kan ze ook weinig emotionele ondersteuning verwachten. Op het moment dat het fout gaat zou ze alleen te horen krijgen: zie, je ik zei het toch?
- Ze zou het heel fijn vinden als haar moeder haar emotioneel meer zou ondersteunen en haar zou helpen met haar situatie.
- Geeft ook toe dat ze niet Rueben wil wonen vanwege de regels die hij zou stellen. Volgens haar is het moeilijk om met hem te onderhandelen en is hij te streng.
- Zij is van huis weggaan, omdat de meeste meisjes in haar dorp al getrouwd waren en zij dat niet wilde. Zij heeft tegen haar moeder gezegd dat ze liever in de stad wil gaan wonen waar ze niet beïnvloedt wordt door de anderen om ook te gaan trouwen. Haar moeder is akkoord gegaan.
- You know how uncle Rueben is? If you have talked about something to him it’s like....If you have made a decision, he would dislike that decision of yours. He will make a decision for you. But you are supposed to make your own decision.”

24.04.

Thomson (22) → Chris

- Voelt zich een 'boy', omdat hij afgelopen jaar pas zijn middelbare school heeft afgerond en nog niet getrouwd is
- Maar ziet zichzelf ook niet als een scholier, omdat hij nu meer bezig is met zijn toekomst.
- Is nu een taxichauffeur
- Leeft nog met zijn moeder en zijn broertjes en zusjes
- Werkt nu om geld te sparen om een vervolgoopleiding te doen → accountant of lawyer
- Accountant omdat zijn oom hem een baan zou kunnen aanbieden in Lusaka, advocaat omdat hij dat echt zou willen
- Heeft momenteel geen vriendin, heeft er eerder maar 1 gehad. Hij heeft haar heel erg teleurgesteld, doordat ze vreemd is gegaan. Hierna heeft hij besloten dat het nog niet zijn tijd om een vriendin te hebben.
 - I can have a girlfriend, but I am still looking for something and that is money for me to go to school.
- In zambiaanse cultuur is een vriendin iemand die je alleen voor de seks hebt en niet voor een serieuze relatie die tot een huwelijk kan leiden.
 - "In our culture we think like that: if you have a girlfriend, it is specialized for sex. That is what our culture believes (...) But if I talk about a fiancée, then I think like: "This one, I am planning something, in her future. I am planning to marry her."
- Volgens hem hebben zijn ouders geen probleem ermee als hij nu een vriendin zou hebben.
- Volgens hem willen mensen mij niet vertellen dat ze een partner hebben, omdat ze wat van me willen. Dit geldt voor de jongens. Voor de meisjes geldt dat ze misschien gewoon verlegen zijn.
- Ouders hebben volgens hem geen invloed op zijn liefdesleven.
- Hij heeft geen specifieke plannen wanneer hij gaat trouwen.
- En als je ouder je verloofde niet accepteren?
 - But love is something very difficult. If I accept and my fiancée accepts, it is something very difficult for my parents to say 'no'.

- Love is something that grows within someone's heart. So if I fall in loves with somebody and that loves has grown in me, it is very difficult to cut it. And I would fight for it until I find it.
 - Zou alsnog trouwen ook al zouden zijn ouders nee zeggen
- Heeft tijdens school als timmerman gewerkt
- Wil graag advocaat worden om onschuldige mensen te helpen.
- Heeft het gevoel weinig beïnvloedt te worden door de samenleving.
 - "What about if the society advises me to do a bad thing, should I follow? I should stop. I should do what suits my life, actually. And I should do what suits my future."
- Voelt ook weinig invloed van de ouders.
 - It's not all that parents tell you and you may get it. No, some you will reject and some you will have to get it. Because there are some decisions whereby in your future you don't think to be like that. And then them they can think like that for you. And if you say: "No, I don't want to be like that." Then you have to reject that decision actually.
- Vroeger hadden jongeren niet zo een keuzevrijheid.
 - "The culture has changed, you know. Old people they were dull in thinking capacity somehow, because the technology was so low. But now, if we talk about the technology it has gone up, it has gone high. So now people they are able to think very wisely. (...) The youth they are learning more now. Because if we compare to that old generation, it's not all of them that they are completing school, it is not all of them that are going to school. Some people, they just told their children: You, you are just going to be a farmer. Just like that. So, what that knowledge, I can say it was very low. But now, children go to school to learn something. So our decisions and their decisions, it is very different."
 - "You see nowadays, people they are able sometimes to control their parents. They tell them: "No, you've gone wrong there." So if the parents are able to reason, they will think: "Aah, maybe what that person is trying to tell us, maybe it can help us."
- Het drinken en roken komt voort uit groepsdruk.

- Jongeren hebben niets te doen en drinken daarom. Hij blamed met name de overheid, omdat deze niet genoeg werkgelegenheid verschaft.
- Het zijn met name de weeskinderen die in slechte families zijn opgevoed beginnen met drinken en roken.
- Diegenen die thuis wonen obeyen niet aan wat de ouders zeggen.
 - They don't obey to their parents, because they are being influenced by their friends.
- Kan ook aan de ouders liggen.
 - There are also these parents that don't encourage their children to go to church. And they do not have that time to advise their children. (...) They don't call their children: "Come here, now it's time for this. You are my children, I don't want such, such, such." But then, they just say: "This is the way he is, or this is the way she is. We have been trying to control him, but we have failed." So, some children they are not being guided by their parents."
 - Soms ligt het er aan dat de ouders zelf een slecht voorbeeld zijn.
 - The parents they have nothing to do, moving up and down, drinking. What can they tell their children?
 - Met name de ouders in de dorpen zijn streng
 - Kinderen worden vaak het huis uitgezet of lopen vanzelf weg.
- The best way is that you bring the children together and tell them how a good person has to be.
- Heeft ooit een keer gedronken toen hij klaar was met grade 8. Volgens hem deed hij het uit groepsdruk. Daarna heeft hij niet meer gedronken.

Charming (19) → Erik

- Werkt voor Airtel sinds zijn 15^e
- Komt uit een andere streek en woont hier sinds 4 jaar zonder zijn ouders.
- Is klaar met school, maar heeft nog niet gestudeerd.
- Wil eerst geld sparen voordat hij gaat studeren.
- Wil een zakenman worden, omdat hij tijdens zijn werk bij Airtel al wat ervaring heeft opgedaan.
- Heeft een vriendin.

- Volgens hem vertellen mensen mij niet de waarheid, omdat ze graag met een blanke persoon willen zijn.
- Hij wil zijn ouders pas vertellen als hij gaat trouwen, omdat hij nog niet weet hoe Mary in elkaar zit.
- Volgens hem zouden zijn ouders het niet erg vinden, als ze zouden weten dat hij een vriendin heeft. Hij weet het echter niet zeker, omdat hij het nooit geprobeerd heeft. hij zegt dat hij dat niet doet uit respect voor zijn ouders.
- Volgens hem hebben meisjes en jongens dezelfde “rechten” wat betreft vriendjes/vriendinnetjes
- Leeft alleen, nog geen eens met huisgenoten. Hij leefde eerder met huisgenoten, maar die hadden geld van hem gestolen, dus nu wil hij liever helemaal alleen wonen.
- Volgens hem hebben zijn ouders een grote invloed op hem wat betreft studeren. Dit heeft ermee te maken dat hij hem financieel ondersteunt. Als hij hem niet financieel ondersteunt, maakt hij zijn eigen beslissingen.
- Maar wat betreft huwelijk maakt hij zijn eigen beslissingen.
- Gaat soms uit en drinkt ook wel af en toe.
- Volgens hem drinken veel jongeren en stelen deze ook.
 - They make their own decisions and they do whatever they want.
- Vroeger maakte mensen niet hun eigen beslissingen
 - The world is going to an end. Because if you go in clubs, I can take you day and you can take this camera and you make a video. You will see what is going on in Katete in the night. There are young people, maybe 15. There are young girls, they say: “We don’t have parents. Here we are looking for money to feed ourselves.”
- Veel weeskinderen, die kinderen die naar familie gaan hebben een moeilijk leven
 - They have families, but what the problem is... Maybe you, you are a sister to my mum. Then my mum maybe she died. Then if I go to you, you just say anything. I’ll be just suffering from you. After that I think: “Aah, I don’t think I am feeling myself comfortable to be here. So maybe its better I just go somewhere else. Then after I go somewhere else, I suffer, I suffer. Maybe I start some stealing money to other people, I go to the clubs to get the money from people, to do so many things.
- De mensen die drinken zijn vaak arm. Krijgen het geld om te drinken door te stelen.

- Hij drinkt alleen op zaterdag als hij vrij is. Hij is er open over dat hij drinkt en hij voelt geen druk van de mensen die niet drinken.
- Risicogedrag: drinken, roken, stelen & prostitutie
- Prostituees rennen weg van huis om hun eigen geld te hebben
- Heeft niet het gevoel dat zijn vrienden invloed hebben op hem.
- Als zijn ouders in Katete zouden wonen zouden ze hem verbieden om naar de clubs te gaan.
- Hij woont liever alleen, omdat hij hier veel van leert van het alleen wonen en omdat hij zichzelf al wil voorbereiden op het gezinsleven later.
- Wil eerst genoeg geld om te trouwen. Vertelt dat hij genoeg vrienden heeft die al getrouwd zijn, maar die hier heel erg onder lijden omdat ze niet genoeg geld hebben.

25.04.

Jack

- Geeft aan dat volgens hem mensen niet over hun partner praten omdat ze eerst zeker willen zijn dat dit hun toekomstige echtgenoot(e) gaat worden → wil ook niet dat ouders het idee hebben dat hij te veel verschillende partners heeft.

Focus group 1 → 5 respondenten tussen 22-29

- Drinken heeft met name te maken het gebrek aan activiteiten en banen, komt gedeeltelijk ook voort uit het gebrek aan educatie.
- Heeft ook te maken met het feit dat jongeren minder gehoorzaam zijn aan hun ouders.
- Volgens hen zijn het met name kinderen van laagopgeleide, arme ouders die dit soort risicogedrag vertonen.
- Vroeger werd het leven van jongeren in grote mate bepaalt door de ouders, tegenwoordig hebben jongeren het steeds meer zelf voor het zeggen → zij beoordelen dit als positief
- Kunnen niet echt een reden geven waarom dit zo is, maar beginnen wel weer met de upcoming technology.
 - Volgens hen was het gewoon niet fair zoals het vroeger was en is het alleen maar natuurlijk dat het nu niet meer zo is.
- Peer pressure speelt een steeds belangrijkere rol in het leven van jongeren, sinds de ouders steeds minder te zeggen hebben.

- Jongeren praten niet graag over hun vriendjes vriendinnetjes ten eerste omdat de reden die Mary aangeeft en ten tweede omdat jongeren hun ouders pas over hun partner vertellen als het serieus is: That is our tradition. I guess that is just the way Zambia is.
 - Willen niet dat hun ouders het idee krijgen dat ze allemaal verschillende partners hebben en niet serieus zijn
- Jongeren zijn actief aan het “zoeken” naar verschillende partners, totdat ze een partner vinden die geschikt is om te trouwen → exploratie
- Jongens zijn wat vrijer dan meisjes en kunnen meer eigen beslissingen maken, maar het verschil is met name in de dorpen te merken. Daar worden vrouwen wel soms nog het huwelijk in gedwongen, in Katete zijn de meeste meisjes vrij om eigen beslissingen te maken.
- Naast drinken is ook onveilige seks een veelvoorkomend risicogedrag.

Focus group 2

- Economische middelen grootste constraint voor jongeren om een inkomen te hebben/naar school te gaan
- Over het algemeen wordt armoede en tekort aan banen als grootste problemen voor jongeren gezien
 - So, when you are having poverty..Some of us have completed school long time ago (...) When you have poverty there is no money to buy basic things, then life is going to be difficult for us.
- Vrouwen voelen zich over het algemeen niet onderdrukt, alleen als het om seks gaat
- Over het algemeen hebben jongeren het idee dat ze vrij zijn in de beslissingen die zij maken
- Wanneer het thema boyfriend/girlfriend opkomt begint iedereen meteen te giechelen. Aanvankelijk wil niemand toegeven dat ze een boy-/girlfriend hebben, maar uiteindelijk geven steeds meer toe. Tijdens de focus group zeggen ze dat het geen probleem is om een partner te hebben, ze zeggen dat het normaal is. En toch willen ze het niet toegeven.
- Ze willen niet toegeven dat ze seksueel actief zijn.

- Having a boyfriend and having a fiancé are two different things. When you talk about a boyfriend, I don't know what to say... Generally when you talk about a fiancé, it is somebody you are planning to marry, but a boyfriend! I think it is something that is hidden somewhere. I think it is our tradition. Some of us, we are not allowed to have boyfriends at a certain age. It is considered as a taboo in our tradition.
- Zelfs onderling praten ze er niet over, omdat ze bang zijn dat ze het aan anderen vertellen.
- Pas na school kunnen ze vriendjes hebben, omdat ze anders verstoord raken op school en zwanger raken.
 - It is very difficult here. It is like: first time you bring a boyfriend and then second time you bring a boyfriend, they will look at you like you are a prostitute.
 - The issue there is that you are misusing your body. You shouldn't be moving with at least five boyfriends. It's too much.
- Jongeren kunnen zich moeilijk voorstellen hoe het is om vrij met hun ouders over dit thema te praten. Ze blijven denken dat dit een thema is dat ze niet met hun ouders kunnen bespreken. Ze zeggen zelfs dat ze zich zorgen zouden maken als hun ouders niet boos zouden reageren, omdat ze denken dat er dan iets mis is. Mensen hebben het idee dat mensen boos moeten zijn op hun gedrag zodat ze het gevoel hebben geliefd te zijn.
 - It is very difficult for a child to be open with their parents
- Het probleem is dat jongeren hier niet de pil en weinig condooms gebruiken, hierdoor is de kans groter voor de jongeren om zwanger te raken en daardoor is het een reële angst van de ouders dat hun dochters zwanger raken en hun toekomst verspillen. Jongeren gebruiken geen condooms omdat ze moeite hebben om openlijk een condoom te kopen.
 - It is very difficult for people to go openly and buy condoms. It is something that people would go and buy a condom when it is dark, when he is not seen with anyone.
 - On the condom issue, it is like that, people say that when you use a condom, you don't enjoy the sex. So that is why someone who is wanting to have sex will decide not to use.

- o If you go for visiting you even choose a different clinic, not the closest clinic. Because eventually the information will leak to the parents. (...) The only people who this are the ones who are going to get married.
- Mensen zijn ook bang om een test te doen op grond van het resultaat en omdat ze bang zijn dat mensen denken dat ze prostituees zijn. Voor vrouwen is het moeilijk om mannen over te halen om een test te doen, omdat zij op het gebied van seks nog onderdanig zijn aan de man. Op andere gebieden zijn vrouwen wel vrij om eigen beslissingen te maken.
 - o This is changing. Long time ago it would the man who has the power. But nowadays people see that even the woman has something to contribute or to say to make a better decision in the home or even in the relationship. (...) So at least slowly things are changing, but things are changing in an environment where everybody is still doubting whether these things are acceptable in Africa or not. So now we are fighting, the thing we are fighting there is between culture and maybe we can talk about education. A lot of these things are coming in because of education. (...) That is why you can find that there is a big gap between us youth and the parents. Because the parents still think that culture is the most important thing for a child. (...) But now with education you are going to say: No no no, it is not about you doing this, but can you know the good part and the bad part of this and then choose and make a decision on your own.
 - o In the beginning it was very difficult and I was feeling bad. I was hiding and we would usually meet in the night. So whenever I would come home late, my parents would ask me: "Where have you been?" Just as for now, they know that when I am not home, they know I am with my girlfriend. (...)
 - o "When you hide, there is a day when your parents are going to meet you when you are kissing a girl, when you are touching a girl. How are your parents going to react? They can even beat you up, even in the presence of the girl. But when you inform them, you tell the: "No, I have a girlfriend, it is this person." When they meet you with her, they can't do anything. They will think: "Aaah, he told us. He got permission."
- Jongeren geven aan over het algemeen niet heel close te zijn met hun ouders, maar hier komt nu verandering in.

- o It is according to how it used to be, but things are changing now. A lot of things are changing these days. We can have boyfriends. Long time ago you were not allowed to have boyfriends anyhow.
- Schrijven de verandering toe aan mensenrechten en educatie.
 - o Another thing I can add on is over human rights. A lot of organisations have been talking about human rights and child rights. So this time, even parents they are knowing that a child has the rights, different to the rights of a matured person. At least this time, the parent can find the child together with the man, they will keep quiet and talk at home. But the way they will talk, it will be different like the way they were talking before. (...) This time, they will talk indirectly. They will come up with issues of HIV and Aids. So they will deal with the mindset.
 - o And on top of that there is this issue of gender issue. I think gender has really changed things. And now that we have this information, at least there are changes.
 - o At least with the coming in of the human rights, we have our freedom to discuss this issues with elderly people.
 - o I think it is good. Because long time ago, let's talk about churches, for example, some of the people they were not allowed to go to the different churches. So parents are going to a different church and children go to a different church, they were not allowed. But now, just because of human rights and those that are going to school. Human rights has said: A child has the right to choose whichever nation they are growing up. So, these human rights are protecting the children from harms and they are making their decisions in life.
 - o Zijn er over het algemeen blij over dat ze nu meer vrijheid hebben.

11.05. Memo

- Vertelt dat ze het eigenlijk wel fijn zou vinden als ze haar relatie meer openlijk zou kunnen tonen.
- Volgens haar is het problematisch dat ouders zo streng zijn, omdat jongeren dan juist de dingen willen doen die ze niet mogen.

- o Some young people are locked up in a fence. From the moment they get some freedom they want to do all the things they were not allowed to do.
- Volgens haar draagt de strengheid van de ouders bij aan het risicogedrag van de jongeren.
 - o The fact that the parents are so strict contributes to the spread of HIV and those things because they have to do it secretively. (...)
- Als ouders meer open zouden zijn zouden ze jongeren meer advies kunnen geven. jongeren zouden het dan eerder aan hun ouders vertellen en ouders zouden dan advies kunnen geven.